

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ELEANOR SHARPSTON
της 27ης Μαρτίου 2014¹

Υπόθεση C-578/11 P

**Deltafina SpA
κατά**

Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Αίτηση αναίρεσως — Ανταγωνισμός — Μη επιβολή και μείωση προστίμων σε περιπτώσεις συμπτύξεων — Υποχρέωση συνεργασίας της επιχειρήσεως στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας — Διαδικαστική πλημμέλεια — Απόφαση στηριχθείσα σε λήψη μαρτυρικών καταθέσεων κατά παράβαση του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου — Προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας — Προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη εντός ευλόγου προθεσμίας εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου»

1. Με την υπό κρίση αίτηση αναίρεσως η Deltafina SpA (στο εξής: Deltafina) ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου² με την οποία επικυρώθηκε η απόφαση της Επιτροπής που αφορά παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού από σύμπραξη στην ιταλική αγορά αποκτήσεως και πρώτης μεταποίησης ακατέργαστου καπνού³. Κατά το διοικητικό στάδιο της διαδικασίας και στο πλαίσιο του καθεστώτος επιείκειας⁴ που ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, η Επιτροπή είχε χορηγήσει στην Deltafina υπό όρους απαλλαγής από τα πρόστιμα λόγω της συνεργασίας της κατά τη διενεργούμενη έρευνα. Ωστόσο, στη συνέχεια η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ανακάλεσε τη χορηγηθείσα απαλλαγή. Τα κύρια ζητήματα που εγείρονται από την Deltafina στην υπό κρίση υπόθεση αφορούν την έννοια της υποχρεώσεως συνεργασίας μιας επιχειρήσεως στο πλαίσιο του καθεστώτος επιείκειας, το κατά πόσον εθίγησαν τα δικαιώματα άμυνας της Deltafina λόγω δικονομικών πλημμελειών κατά την πρωτόδικη διαδικασία, καθώς και την αιτίαση ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν εκδίκασε την υπόθεση εντός ευλόγου προθεσμίας.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2011, T-12/06, Deltafina κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-5639, στο εξής: ανααιρεσιβαλλόμενη απόφαση).

3 — Απόφαση 2006/901/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Οκτωβρίου 2005, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (Υπόθεση COMP/C.38.281/B.2 — Ακατέργαστος καπνός — Ιταλία) [κοινοποιηθείσα με αριθμό C(2005) 4012 τελικό] (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), περίληψη της οποίας δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* της 13ης Δεκεμβρίου 2006 (ΕΕ L 353, σ. 45).

4 — Βλ. σημεία 11 έως 14 κατωτέρω.

Νομικό πλαίσιο

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

2. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ ορίζει ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να εκδικασθεί δικαίως, δημοσίως και εντός ευλόγου προθεσμίας από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο.

Θεμελιώδη δικαιώματα

3. Το άρθρο 41 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵ εγγυάται ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αμερόληπτη, δίκαιη και εντός ευλόγου προθεσμίας εξέταση των υποθέσεών του από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης.

4. Το άρθρο 47 του Χάρτη τιτλοφορείται «Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου». Μεταξύ άλλων, προβλέπει ότι «[κ]άθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως [...]». Το άρθρο 48 του Χάρτη κατοχυρώνει το τεκμήριο αθωότητας και τα δικαιώματα άμυνας⁶.

5. Ο Χάρτης προβλέπει ότι οι διατάξεις του απευθύνονται στα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη οφείλουν να σέβονται τα δικαιώματα, να τηρούν τις αρχές και να προάγουν την εφαρμογή των διατάξεων αυτών, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της Ένωσης όπως της απονέμονται από τις Συνθήκες⁷.

6. Στον βαθμό που με τον Χάρτη κατοχυρώνονται δικαιώματα αντίστοιχα με τα δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην ΕΣΔΑ, η ερμηνεία τους πρέπει να είναι ενιαία⁸.

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

7. Το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 81 ΣΕΚ) απαγορεύει τη συμμετοχή επιχειρήσεων σε συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς.

5 — ΕΕ 2010, C 83, σ. 2 (στο εξής: Χάρτης).

6 — Παρόμοιο περιεχόμενο έχει το άρθρο 6, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ.

7 — Άρθρο 51, παράγραφος 1.

8 — Άρθρο 52, παράγραφος 3.

Επιβολή προστίμων σύμφωνα με το δίκαιο ανταγωνισμού

Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου

8. Κατά το άρθρο 23 του κανονισμού 1/2003⁹, η Επιτροπή δύναται με απόφασή της να επιβάλλει σε επιχειρήσεις πρόστιμα ιδίως σε περίπτωση που αυτές είτε εκ προθέσεως είτε εξ αμελείας διαπράττουν παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ¹⁰. Κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο η σοβαρότητα της παραβάσεως όσο και η διάρκειά της¹¹. Κατά την επιβολή των προστίμων δεν επιτρέπεται να θίγονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι αρχές του Χάρτη· συνεπώς, κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή του κανονισμού 1/2003 πρέπει να τηρούνται αυτές οι αρχές¹².

9. Το άρθρο 31 του κανονισμού 1/2003 προβλέπει ότι «[τ]ο Δικαστήριο διαθέτει πλήρη δικαιοδοσία για τον έλεγχο των αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή επιβάλλει πρόστιμο ή χρηματική ποινή. Το Δικαστήριο δύναται να καταργεί, να μειώνει ή να επαυξάνει τα πρόστιμα ή τις χρηματικές ποινές που έχουν επιβληθεί»¹³.

Κατευθυντήριες γραμμές ως προς τη μέθοδο καθορισμού προστίμων

10. Κατά τον κρίσιμο χρόνο για τα περιστατικά της κύριας δίκης ήταν επίσης εφαρμοστέες και οι κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής του 1998¹⁴. Σύμφωνα με το προοίμιο των συγκεκριμένων κατευθυντήριων γραμμών, το βασικό ποσό του προστίμου καθοριζόταν ως το άθροισμα των ποσών που προέκυπταν σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως. Επί του τελικού ποσού μπορούσαν να εφαρμοστούν μειώσεις εφόσον συνέτρεχαν ελαφρυντικές περιστάσεις, όπως η ουσιαστική συνεργασία της επιχείρησης στο πλαίσιο της διαδικασίας, πέραν του πεδίου εφαρμογής της ανακοινώσεως περί συνεργασίας¹⁵. Οι κατευθυντήριες γραμμές του 1998 προέβλεπαν επίσης ότι, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, μια επιχείρηση μπορούσε να απαλλαγεί από την επιβολή του προστίμου¹⁶.

9 — Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης (ΕΕ L 1, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 1/2003). Ο κανονισμός 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, ο πρώτος κανονισμός για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25) (στο εξής: κανονισμός 17), καταργήθηκε με το άρθρο 43, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003. Στο κεφάλαιο 2.6 της προσαρμοσμένης αποφάσεως η Επιτροπή επικαλέστηκε ως νομική βάση των επιβληθέντων προστίμων και τους δύο κανονισμούς. Οι κρίσιμες διατάξεις του κανονισμού 17 είναι τα άρθρα 15, παράγραφος 2, και 17. Αυτές αντιστοιχούν στα άρθρα 23, παράγραφοι 2 και 3, και 31 του κανονισμού 1/2003. Στις παρούσες προτάσεις θα παραπέμψω στις διατάξεις του κανονισμού 1/2003, η αναφορά στις οποίες θα καλύπτει επίσης και τα άρθρα 15, παράγραφος 2, και 17 του κανονισμού 17, δεδομένου ότι αυτά δεν τροποποιήθηκαν ουσιαστικά σε ό,τι αφορά τα ζητήματα που τίθενται με την υπό κρίση αίτηση αναίρεσεως.

10 — Άρθρο 23, παράγραφος 2.

11 — Άρθρο 23, παράγραφος 3.

12 — Αιτιολογική σκέψη 37 του κανονισμού 1/2003.

13 — Βλ. επίσης το άρθρο 261 ΣΛΕΕ και την αιτιολογική σκέψη 33 του κανονισμού 1/2003.

14 — Ανακοίνωση της Επιτροπής – Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17 και του άρθρου 65 παράγραφος 5 της [Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3) (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής)]. Αυτές έχουν αντικατασταθεί από τις κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ'εφαρμογή του άρθρου 23, παράγραφος 2, σημείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2).

15 — Βλ., επιπλέον, σημεία 11 έως 14 κατωτέρω.

16 — Βλ. το τμήμα 4 το οποίο αναφέρεται στην ανακοίνωση περί συνεργασίας του 1996 (βλ. υποσημείωση 17 κατωτέρω).

Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπτύξεων

11. Στην εισαγωγή της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπτύξεων¹⁷ διευκρινιζόταν ότι η συγκεκριμένη ανακοίνωση αφορούσε σοβαρές παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού όπως ο καθορισμός των τιμών, οι ποσοστώςσεις παραγωγής ή πωλήσεως και η κατανομή της αγοράς στην οποία προέβαιναν οι συμπτύξεις. Η Επιτροπή είχε διαγνώσει ότι ορισμένες επιχειρήσεις που συμμετείχαν σε αυτό το είδος των παράνομων συμφωνιών ήταν διατεθειμένες να θέσουν τέρμα στη συμμετοχή τους και να την ενημερώσουν για την ύπαρξή τους, αλλά τις απέτρεπαν τα υψηλά πρόστιμα που κινδύνευαν να τους επιβληθούν. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή έκρινε ότι ήταν προς το συμφέρον της (τότε) Κοινότητας να αντιμετωπίσει ευνοϊκά επιχειρήσεις που συνεργάζονταν μαζί της. Η αποφασιστική συμβολή στην κίνηση διαδικασίας έρευνας ή στον εντοπισμό μιας παραβάσεως μπορούσε να δικαιολογήσει τη χορήγηση απαλλαγής από την επιβολή προστίμου στην οικεία επιχείρηση, υπό τον όρο ότι πληρούνταν ορισμένες πρόσθετες προϋποθέσεις. Κάθε μείωση του προστίμου έπρεπε να είναι ανάλογη με την πραγματική συμβολή, από πλευράς ποιότητας και χρονικού σημείου της παρεμβάσεως, της επιχειρήσεως στη διαπίστωση της οικείας παραβάσεως από την Επιτροπή. Οι μειώσεις των προστίμων περιορίζονταν στις επιχειρήσεις εκείνες που παρείχαν στην Επιτροπή αποδεικτικά στοιχεία τα οποία συνεισέφεραν σημαντική προστιθέμενη αξία σε σχέση με εκείνα τα οποία είχε ήδη στην κατοχή της¹⁸.

12. Ο τίτλος Α της ανακοινώσεως έφερε τον τίτλο «Μη επιβολή προστίμων». Στο σημείο 8 προβλεπόταν ότι η Επιτροπή θα χορηγούσε σε μια επιχείρηση απαλλαγή από το πρόστιμο που σε άλλη περίπτωση θα της επιβαλλόταν, εάν η συγκεκριμένη επιχείρηση προσκόμιζε πρώτη, όσον αφορά μια πιθανολογούμενη σύμπτυξη που επηρέαζε την Κοινότητα, αποδεικτικά στοιχεία τα οποία κατά την άποψη της Επιτροπής: (α) μπορούσαν να της επιτρέψουν να λάβει απόφαση για την κίνηση διαδικασίας έρευνας· ή (β) καθιστούσαν δυνατή την εκ μέρους της διαπίστωση μιας παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ. Δυνάμει του τίτλου Β, οι επιχειρήσεις οι οποίες δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις *απαλλαγής από τα πρόστιμα* μπορούσαν να είναι επιλέξιμες για *μείωση του προστίμου* που θα τους επιβαλλόταν διαφορετικά σύμφωνα με όσα προβλέπονταν στον τίτλο Β της ανακοινώσεως¹⁹.

13. Εκτός από τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις, το σημείο 11 έθετε και τους ακόλουθους σωρευτικούς όρους για να χορηγηθεί απαλλαγή από πρόστιμο:

- «α) η επιχείρηση συνεργάζεται πλήρως, ενεργώς και σε διαρκή βάση κατά τη διεξαγωγή των διοικητικών διαδικασιών της Επιτροπής με όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που έχει στην κατοχή ή στη διάθεσή της σχετικά με την πιθανολογούμενη παράβαση. Ιδιαίτερα, παραμένει στη διάθεση της Επιτροπής για να απαντήσει άμεσα σε οποιοδήποτε αίτημα που μπορεί να συμβάλει στην απόδειξη των σχετικών πραγματικών περιστάσεων·
- β) η επιχείρηση τερματίζει, όπως ενδείκνυται, την ανάμειξή της στην πιθανολογούμενη παράβαση το αργότερο κατά τη χρονική στιγμή κατά την οποία υποβάλλει τα αποδεικτικά στοιχεία που αναφέρονται στα σημεία 8, στοιχείο α', ή 8, στοιχείο β'·
- γ) η επιχείρηση δεν αναλαμβάνει πρωτοβουλία να εξαναγκάσει άλλες επιχειρήσεις να συμμετάσχουν στην παράβαση.»

17 — (ΕΕ 2002, C 45, σ.3· στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας του 2002). Η συγκεκριμένη ανακοίνωση αντικατέστησε την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπτύξεων (ΕΕ 1996, C 207, σ. 4) (στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας του 1996). Πλέον ισχύει η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπτύξεων (καρτέλ) (ΕΕ 2006, C 298, σ. 17) (στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας του 2006).

18 — Βλ. σημεία 1 έως 7.

19 — Βλ. σημείο 20.

14. Η διαδικασία υποβολής της αιτήσεως για απαλλαγή από την επιβολή προστίμου περιγραφόταν στα σημεία 12 έως 19. Εάν, κατά το πέρας της διοικητικής διαδικασίας, η επιχείρηση συνέχιζε να πληροί τους όρους του σημείου 11, η Επιτροπή της χορηγούσε απαλλαγή από τα πρόστιμα με την τελική απόφαση που εξέδιδε. Η διαπίστωση, σε οποιοδήποτε στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, ότι δεν πληρούνταν οι όροι που προσδιορίζονταν στους τίτλους Α ή Β, ανάλογα με την περίπτωση, μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια κάθε ευνοϊκής μεταχειρίσεως²⁰.

Η προσβαλλόμενη απόφαση και το ιστορικό της

Η σύμπραξη

15. Στις σκέψεις 2 έως 20 της ανααιρεσιβαλλομένης αποφάσεως εκτίθεται λεπτομερώς το ιστορικό της προσβαλλομένης αποφάσεως.

16. Εν συντομία, η χρονική ακολουθία των γεγονότων έχει ως εξής. Στις 3, 4 και 5 Οκτωβρίου 2001, η Επιτροπή διενήργησε ελέγχους στις έδρες της Fédération européenne des transformateurs de tabac (στο εξής: Ομοσπονδία) και του Maison des métiers du tabac στις Βρυξέλλες (Βέλγιο). Την ίδια ημέρα η Ομοσπονδία ενημέρωσε σχετικά με τους ελέγχους αυτούς, μέσω τηλεομοιοτυπίας, όλα τα μέλη της, συμπεριλαμβανομένης της Associazione professionale trasformatori tabacchi italiani (Επαγγελματική ένωση ιταλικών επιχειρήσεων μεταποίησης καπνού, στο εξής: ΑΡΤΙ). Κατά τις ίδιες ημερομηνίες η Επιτροπή διενήργησε επίσης ελέγχους στις έδρες των τριών βασικών ισπανικών επιχειρήσεων μεταποίησης ακατέργαστου καπνού, καθώς και των δύο ισπανικών ενώσεων επιχειρήσεων μεταποίησης και παραγωγών καπνού.

17. Στις 19 Φεβρουαρίου 2002, η Deltafina, ιταλική εταιρεία επεξεργασίας ακατέργαστου καπνού (και μέλος της ΑΡΤΙ), υπέβαλε στην Επιτροπή αίτηση απαλλαγής από τα πρόστιμα βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002 και, επικουρικής, αίτηση για μείωση του προστίμου βάσει του τίτλου Β της ίδιας ανακοινώσεως. Η αίτηση απαλλαγής από τα πρόστιμα αφορούσε πιθανολογούμενη σύμπραξη μεταξύ των επιχειρήσεων μεταποίησης ακατέργαστου καπνού στην ιταλική αγορά. Στις 6 Μαρτίου 2002, η Επιτροπή ενημέρωσε την Deltafina ότι η αίτησή της πληρούσε τις προϋποθέσεις του σημείου 8, στοιχείο β', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002 και ότι, κατά το πέρας της διοικητικής διαδικασίας, θα της χορηγούσε απαλλαγή από τα πρόστιμα για κάθε παράβαση που θα διαπίστωνε κατόπιν της έρευνας την οποία θα διενεργούσε σε σχέση με τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία, εφόσον όμως η Deltafina πληρούσε και όλους τους όρους του σημείου 11 της προαναφερθείσας ανακοινώσεως. Στις 14 Μαρτίου 2002, πραγματοποιήθηκε συνάντηση μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής και των εκπροσώπων της Deltafina και της Universal²¹ προκειμένου να συζητηθούν οι λεπτομέρειες συνεργασίας της Deltafina με την Επιτροπή (στο εξής: συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002). Κατά τη διάρκεια της συναντήσεως αυτής, συζητήθηκε, μεταξύ άλλων, ο εμπιστευτικός χαρακτήρας της αιτήσεως της Deltafina για απαλλαγή από τα πρόστιμα. Στις 19, 21, 25 και 26 Μαρτίου 2002, η Deltafina προσκόμισε στην Επιτροπή συμπληρωματικές πληροφορίες. Στις 22 Μαρτίου 2002, πραγματοποιήθηκε τηλεφωνική συνομιλία μεταξύ των εκπροσώπων της Deltafina και του επιφορτισμένου με τον φάκελο υπαλλήλου της Επιτροπής, κατά την οποία συζητήθηκαν διάφορα ζητήματα αναφορικά με τη συνεργασία της Deltafina με την Επιτροπή.

18. Στις 2 Απριλίου 2002, ο εξωτερικός νομικός σύμβουλος της Universal ενημέρωσε τους εξωτερικούς νομικούς συμβούλους δύο ιταλικών εταιρειών πρώτης μεταποίησης ακατέργαστου καπνού, της Standard Commercial Corp. και της Dimon Inc., που ήσαν οι μητρικές εταιρείες της Transcatlab SpA (στο εξής: Transcatlab) και της Dimon Italia Srl (στο εξής: Dimon Italia) αντιστοίχως, ότι η Deltafina

20 — Βλ. σημείο 30.

21 — Η μητρική εταιρεία της Deltafina (στο εξής: Universal).

είχε υποβάλει στην Επιτροπή αίτηση απαλλαγής από τα πρόστιμα αναφορικά με τη σύμπραξη των επιχειρήσεων μεταποιήσεως στην αγορά καπνού στην Ιταλία. Το πρωί της 4ης Απριλίου 2002 πραγματοποιήθηκε συνάντηση στα γραφεία της APTI (στο εξής: συνάντηση της APTI). Κατά τη συνάντηση αυτή ο πρόεδρος της Deltafina ενημέρωσε τους παρόντες ότι η τελευταία είχε αρχίσει να συνεργάζεται με την Επιτροπή στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002. Το απόγευμα της ίδιας ημέρας, ήτοι της 4ης Απριλίου 2002, η Dimon Italia και η Transcatab, οι εκπρόσωποι των οποίων είχαν παραστεί στη συνάντηση της APTI, υπέβαλαν επίσης αιτήσεις ευνοϊκής μεταχειρίσεως βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002.

19. Η Επιτροπή εξέδωσε την προβλεπόμενη ανακοίνωση αιτιάσεων στις 25 Φεβρουαρίου 2004. Κατά την ακρόαση που πραγματοποιήθηκε ενώπιον του συμβούλου ακροάσεων στις 22 Ιουνίου 2004, παρισταμένης της Deltafina, εκπρόσωπος της Dimon Italia επέστησε την προσοχή της Επιτροπής σε δύο έγγραφα του φακέλου τα οποία συνόψιζαν τις δηλώσεις του προέδρου της Deltafina κατά τη συνάντηση της APTI. Στις 21 Δεκεμβρίου 2004, η Επιτροπή εξέδωσε προσάρτημα στην ανακοίνωση αιτιάσεων της 25ης Φεβρουαρίου 2004, με το οποίο ενημέρωσε την Deltafina και τις υπόλοιπες ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις σχετικά με την πρόθεσή της να μη χορηγήσει στην Deltafina απαλλαγή από τα πρόστιμα εξαιτίας της παραβάσεως, εκ μέρους της εταιρείας αυτής, της υποχρεώσεως συνεργασίας που προβλέπεται στο σημείο 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002.

Η προσβαλλόμενη απόφαση και η επιβολή του προστίμου

20. Στις 20 Οκτωβρίου 2005, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση. Στο άρθρο 1 της συγκεκριμένης αποφάσεως διαπιστώνεται ότι η Deltafina και η Universal παρέβησαν το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ κατά τις αναφερόμενες περιόδους²², συμμετέχοντας σε συμφωνίες και/ή εναρμονισμένες πρακτικές στον τομέα του ακατέργαστου καπνού στην Ιταλία. Με το άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως, επιβλήθηκε στις Deltafina και Universal, από κοινού και εις ολόκληρον, πρόστιμο 30 000 000 ευρώ.

21. Κατά τον καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου ελήφθησαν υπόψη όλες οι κρίσιμες περιστάσεις, σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003. Έτσι η Επιτροπή εξέτασε ειδικότερα: (i) τη σοβαρότητα της παραβάσεως· (ii) την πολύ σοβαρή φύση της αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς· (iii) το μερίδιο αγοράς που κατείχε εκάστη των επιχειρήσεων (η Deltafina ήταν ο μεγαλύτερος αγοραστής στη σχετική αγορά ακατέργαστου καπνού)· (iv) το γεγονός ότι η Deltafina ανήκε σε έναν πολυεθνικό όμιλο ο οποίος συγκαταλέγεται στους μεγαλύτερους εμπόρους καπνού παγκοσμίως (επί του αρχικού ποσού του προστίμου εφαρμόστηκε πολλαπλασιαστικός συντελεστής 1,5 προκειμένου να καταστεί το πρόστιμο αρκούντως αποτρεπτικό) και (v) τη διάρκεια της παραβάσεως (το ως άνω ποσό αυξήθηκε εν συνεχεία κατά 60 %).

22. Ακολούθως, η Επιτροπή έλαβε υπόψη, ως ελαφρυντική περίπτωση υπέρ της Deltafina, την αποτελεσματική της συνεργασία στο πλαίσιο της διαδικασίας πέραν του πεδίου εφαρμογής της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002. Το βασικό ύψος του προστίμου μειώθηκε για δύο λόγους. Η Deltafina ήταν η πρώτη επιχείρηση που υπέβαλε αίτηση εφαρμογής της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002 και η πρώτη επιχείρηση στην οποία η Επιτροπή χορήγησε καθεστώς υπό όρους απαλλαγής από την επιβολή προστίμων· επίσης, η Deltafina συνέβαλε εξ αρχής με ουσιαστικό τρόπο στην έρευνα της Επιτροπής και εξακολούθησε να συμβάλλει καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας, με εξαίρεση τα πραγματικά περιστατικά που δικαιολογούσαν την άρνηση χορηγήσεως οριστικής απαλλαγής.

22 — Η παράβαση διήρκεσε χρονικά από τις 29 Σεπτεμβρίου 1995 έως τις 19 Φεβρουαρίου 2002.

23. Η απαλλαγή από την επιβολή προστίμου ανακλήθηκε καθόσον η Επιτροπή έκρινε ότι η Deltafina δεν ενήργησε όπως επιτάσσει το σημείο 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002. Μολονότι η Deltafina γνώριζε ότι η Επιτροπή επρόκειτο να διενεργήσει επιτόπιες έρευνες μεταξύ της 18ης και της 20ής Απριλίου 2002, εντούτοις ο πρόεδρός της ενημέρωσε αυτοβούλως στις 4 Απριλίου 2002, ήτοι πριν από τη διενέργεια των σχετικών ερευνών, τους δύο βασικούς ανταγωνιστές του σχετικά με την αίτηση απαλλαγής από τα πρόστιμα. Η συμπεριφορά της Deltafina ήταν απολύτως ικανή να θίξει το αποτέλεσμα των ερευνών της Επιτροπής και αυτό το γνώριζε ή τουλάχιστον όφειλε να το γνωρίζει η Deltafina, ιδίως αφού είχε ενημερωθεί ειδικά από την Επιτροπή για τις επερχόμενες έρευνες και της είχε ζητηθεί να αποκρύψει την αίτηση για απαλλαγή από τα πρόστιμα, προκειμένου να μη θέσει σε κίνδυνο το αποτέλεσμα των ερευνών. Επιπλέον, ούτε οι συζητήσεις που έγιναν κατά τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002 ούτε η μετέπειτα συμπεριφορά της Επιτροπής άφηναν να εννοηθεί ότι η Επιτροπή είχε αποδεχτεί ότι ήταν αναπόφευκτο η Deltafina να αποκαλύψει στους ανταγωνιστές την αίτησή της για την εφαρμογή της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002.

24. Η Επιτροπή αναγνώριζε τόσο τις πρακτικές δυσκολίες που θα αντιμετώπιζε η Deltafina στην προσπάθειά της να αποκρύψει την υποβολή αιτήσεως για απαλλαγή όσο και το γεγονός ότι, εάν η Deltafina αναγκαζόταν να γνωστοποιήσει την οικεία αίτηση στους ανταγωνιστές της, ήταν όλως απίθανο να τελεσφορήσουν τυχόν μεταγενέστεροι έλεγχοι. Πάντως, η εκ μέρους της Deltafina γνωστοποίηση της αιτήσεως απαλλαγής κατά τη συνάντηση της ΑΡΤΙ έγινε αυτοβούλως και αυθόρμητα. Το γεγονός ότι η Deltafina ουδέποτε ενημέρωσε την Επιτροπή για τη συγκεκριμένη γνωστοποίηση καταδεικνύει ότι θεωρούσε ότι η Επιτροπή κατά πάσα πιθανότητα δεν θα ενέκρινε τη συμπεριφορά της. Επιπλέον, ούτε η Universal ενημέρωσε αμέσως την Επιτροπή για τη γνωστοποίηση στην οποία προέβη ο εξωτερικός νομικός της σύμβουλος στις 2 Απριλίου 2002.

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

25. Πρωτοδίκως, η Deltafina ζήτησε από το Γενικό Δικαστήριο:

- να ακυρώσει το πρόστιμο που της επιβλήθηκε με το άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως,
- επικουρικώς, να μειώσει το ποσό του εν λόγω προστίμου, και
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

26. Προς στήριξη των αιτημάτων της, η Deltafina προέβαλε επτά λόγους. Με τους πρώτους τρεις κύριους λόγους ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Deltafina υποστήριξε ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε τρία πρόδηλα σφάλματα καθόσον: (i) ανακάλεσε την απαλλαγή από τα πρόστιμα στηριζόμενη σε εσφαλμένη πραγματική βάση· (ii) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Deltafina παρέβη την υποχρέωση συνεργασίας που απορρέει από το σημείο 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002· και (iii) εκτίμησε ότι η γνωστοποίηση της αιτήσεως απαλλαγής της Deltafina έθεσε σε κίνδυνο την έρευνα. Με τον τέταρτο λόγο της, η Deltafina επικαλέστηκε παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της αρχής της χρηστής διοικήσεως και της αρχής της αναλογικότητας. Ακολούθως, η Deltafina προέβαλε επικουρικώς τρεις λόγους μείωσης του προστίμου. Ο πέμπτος λόγος αφορούσε παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας λόγω του υπερβολικού χαρακτήρα του αρχικού ποσού του προστίμου. Ο έκτος λόγος αφορούσε σφάλμα της Επιτροπής στο μέτρο που έκρινε την Universal συνυπεύθυνη για τη συμπεριφορά της Deltafina και, ως εκ τούτου, επέβαλε στην τελευταία υπερβολικό πρόστιμο. Ο έβδομος λόγος αφορούσε εσφαλμένη εκτίμηση των ελαφρυντικών περιστάσεων. Η Deltafina παραιτήθηκε εν συνεχεία από τον έκτο λόγο ακυρώσεως.

27. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου η Deltafina προέβαλε, για πρώτη φορά, ως λόγο ακυρώσεως ότι η Επιτροπή είχε παραβιάσει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως καθόσον είχε μειώσει τόσο το πρόστιμο της Deltafina όσο και αυτό της Dimon Italia κατά 50 %. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον συγκεκριμένο λόγο ως απαράδεκτο δυνάμει του άρθρου 48, παράγραφος 2 του Κανονισμού Διαδικασίας.

28. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η οποία εκδόθηκε στις 9 Σεπτεμβρίου 2011, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή στο σύνολό της και καταδίκασε την Deltafina στα δικαστικά έξοδα.

Η αίτηση αναιρέσεως και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

29. Η Deltafina προβάλλει τέσσερις λόγους αναιρέσεως, οι οποίοι μπορούν να συνοψιστούν ως εξής. Πρώτον, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον δεν αποφάνθηκε επί του ζητήματος εάν, υπό το πρίσμα των «βασικών κανόνων»²³ οι οποίοι είχαν συμφωνηθεί στη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002, η Επιτροπή είχε το δικαίωμα να κρίνει ότι η Deltafina είχε παραβεί την υποχρέωση συνεργασίας γνωστοποιώντας, κατά τη συνάντηση της ΑΡΤΙ, ότι είχε υποβάλει αίτηση απαλλαγής από το πρόστιμο. Το Γενικό Δικαστήριο υποκατέστησε, κατ' αυτόν τον τρόπο τους διαδίκους, καθορίζοντας εκ των υστέρων τους όρους συνεργασίας της Deltafina με την Επιτροπή και προσβάλλοντας, κατά συνέπεια, το δικαίωμα άμυνας της Deltafina.

30. Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο δεν προέβη σε ακριβή και ορθό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών και παραβίασε θεμελιώδεις δικονομικούς κανόνες αποδείξεως, στον βαθμό που έλαβε υπόψη του, ως προς το ζήτημα των βασικών κανόνων, μαρτυρικές καταθέσεις δύο συμμετεχόντων στη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002 οι οποίες ελήφθησαν ατύπως και, συνεπώς, ήταν άκυρες, καθόσον δεν τηρήθηκαν οι εγγυήσεις που προβλέπονται από τον Κανονισμό Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

31. Τρίτον, το Γενικό Δικαστήριο δεν εκδίκασε την υπόθεση εντός ευλόγου προθεσμίας. Οι διαδικασίες ενώπιόν του ήταν υπερβολικά χρονοβόρες, δεδομένου ότι διήρκεσαν πέντε χρόνια και οκτώ μήνες, ενώ από το πέρας της έγγραφης διαδικασίας μέχρι την απόφαση να διεξαχθεί προφορική διαδικασία μεσολάβησαν 43 μήνες.

32. Τέταρτον, το Γενικό Δικαστήριο παρανόμως αρνήθηκε να εξετάσει, παρά την πλήρη δικαιοδοσία του, το προβληθέν για πρώτη φορά κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση επιχείρημα της Deltafina ότι το πρόστιμο που της επέβαλε η Επιτροπή ήταν δυσανάλογο και εισήγαγε διακριτική μεταχείριση, καθόσον η Επιτροπή μείωσε κατά το ίδιο μέτρο τόσο το πρόστιμο της Deltafina όσο και της Dimon Italia, μολονότι υπήρχε ουσιώδης διαφορά μεταξύ των αντίστοιχων συνεισφορών τους στις έρευνες της Επιτροπής οι οποίες οδήγησαν στη διαπίστωση της παραβάσεως.

33. Μετά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 13ης Νοεμβρίου 2012, η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου ανεστάλη, ενόψει της εκδόσεως των αποφάσεων του τμήματος μείζονος συνθέσεως στις υποθέσεις Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής²⁴, Kendrion κατά Επιτροπής²⁵ και Groupe Gascogne κατά Επιτροπής²⁶. Στις εν λόγω υποθέσεις, το Δικαστήριο επανεξέτασε τη νομολογία του

23 — Ο όρος «βασικοί κανόνες» ή «κανόνες του παιχνιδιού» αναφέρεται στις λεπτομέρειες της υποτιθέμενης συμφωνίας μεταξύ της Deltafina και της Επιτροπής. Βλ. σημείο 62 κατωτέρω.

24 — Απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2013, C-40/12 P, Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής (στο εξής: απόφαση Gascogne Sack Deutschland).

25 — Απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2013, C-50/12 P, Kendrion κατά Επιτροπής (στο εξής: απόφαση Kendrion).

26 — Απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2013, C-58/12 P, Groupe Gascogne κατά Επιτροπής (στο εξής: απόφαση Groupe Gascogne).

αναφορικά με τις αιτιάσεις που προβάλλονται στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως και αφορούν υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου. Οι αποφάσεις επί των ανωτέρω υποθέσεων εκδόθηκαν στις 26 Νοεμβρίου 2013. Αντιστοίχως, ανεστάλη και η δημοσίευση των παρουσών προτάσεων προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι προαναφερθείσες αποφάσεις.

Τρίτος λόγος αναιρέσεως: υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης

34. Είναι σκόπιμο να εξεταστεί κατ' αρχάς ο τρίτος λόγος αναιρέσεως της Deltafina, καθότι διακρίνεται απολύτως από τα ζητήματα ουσίας τα οποία εγείρονται με τον πρώτο, τον δεύτερο και τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως.

Συνοπτική παρουσίαση των επιχειρημάτων των διαδίκων

35. Η Deltafina υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο παρέβη τα άρθρα 42 και 47 του Χάρτη, στο μέτρο που δεν αποφάνθηκε επί της υποθέσεως εντός ευλόγου προθεσμίας. Ως εκ τούτου, η Deltafina ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ή επικουρικώς να μειώσει σημαντικά το επιβληθέν πρόστιμο.

36. Σε αντιπαράβολή με το χρονικό διάστημα που διήρκεσαν οι διαδικασίες στην πιο περίπλοκη υπόθεση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής²⁷, όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι το διάστημα των πέντε ετών και έξι μηνών ήταν υπερβολικό (στην εν λόγω υπόθεση είχαν παρέλθει 32 μήνες από το πέρας της έγγραφης διαδικασίας μέχρι την έναρξη της προφορικής διαδικασίας), καθίσταται σαφές ότι η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου στην υπό κρίση υπόθεση καθυστέρησε υπερβολικά. Εν προκειμένω, η διαδικασία διήρκεσε πέντε χρόνια και οκτώ μήνες· παρήλθαν δε 43 μήνες από το πέρας της έγγραφης διαδικασίας μέχρι την απόφαση να διεξαχθεί προφορική διαδικασία. Η Deltafina δεν συνέβαλε στη διάρκεια των συγκεκριμένων διαδικασιών. Μολονότι είναι αληθές ότι η προθεσμία καταθέσεως του υπομνήματος απαντήσεως είχε ανασταλεί από τις 6 Ιουλίου 2006 έως τις 16 Οκτωβρίου 2006 κατόπιν αιτήματος της Deltafina προς το Γενικό Δικαστήριο προκειμένου να υποχρεωθεί η Επιτροπή να προσκομίσει ένα έγγραφο, η Deltafina κατέθεσε εμπροθέσμως το απαντητικό της υπόμνημα. Η υπό κρίση υπόθεση έχει ιδιαίτερη σημασία για την Deltafina για δύο λόγους. Πρώτον, το πρόστιμο που της επιβλήθηκε είναι ιδιαίτερος υψηλό. Δεύτερον, η υπόθεση αφορά ένα ζήτημα αρχής, ήτοι κατά πόσον μια επιχείρηση η οποία έχει υποβάλει αίτημα απαλλαγής από τα πρόστιμα μπορεί να συνάψει νομίμως με την Επιτροπή μια συμφωνία που να προβλέπει πώς πρέπει να εκπληρωθεί η υποχρέωση συνεργασίας στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002.

37. Κατά την Επιτροπή, αυτός ο λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος. Κατ' αρχάς, η Επιτροπή αμφισβητεί τον τρόπο που χρησιμοποιεί η Deltafina για να υπολογίσει τη χρονική διάρκεια της διαδικασίας. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η διαδικασία διήρκεσε πέντε έτη, τρεις μήνες και οκτώ ημέρες (μικρότερο χρονικό διάστημα από το αντίστοιχο στην υπόθεση Baustahlgewebe). Το αίτημα της Deltafina για τη χρονική παράταση της προθεσμίας υποβολής του υπομνήματος απαντήσεως επιμήκυνε τη διαδικασία κατά τέσσερις μήνες και δώδεκα ημέρες. Δεύτερον, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της αξιολογήσεως του ενδεχομένου υπερβολικής καθυστέρησης κατά την εκδίκαση συγκεκριμένης υποθέσεως, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές της περιστάσεις. Η Deltafina συμμετείχε σε μια πολυσύνθετη σύμπραξη η οποία προέβη σε σωρεία σχετικών παραβάσεων, ενώ οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις άσκησαν προσφυγές ακυρώσεως κατά της ίδιας αποφάσεως της

27 — Απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-8417, στο εξής: απόφαση Baustahlgewebe).

Επιτροπής²⁸. Οι σχετικές υποθέσεις δεν είχαν κοινή γλώσσα διαδικασίας, αφού ανάλογα με την περίπτωση η γλώσσα διαδικασίας μπορεί να ήταν η αγγλική, η ιταλική ή η ισπανική. Επιπλέον, στην υπόθεση της Deltafina ανέκυψαν περίπλοκα ζητήματα πραγματικών περιστατικών αλλά και σύνθετα νομικά ζητήματα τα οποία έπρεπε να εξεταστούν. Συνεπώς, το χρονικό διάστημα που διήρκεσε η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δεν μπορεί να θεωρηθεί υπερβολικό. Τρίτον, ακόμη και αν το Δικαστήριο κρίνει ότι η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ήταν υπερβολικά χρονοβόρα, η συγκεκριμένη κρίση δεν θα πρέπει να καταλήξει στην ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Ανάλυση

38. Κατ' αρχάς, κατά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης, ως διαδικαστική πλημμέλεια που στοιχειοθετεί προσβολή θεμελιώδους δικαιώματος, πρέπει να συνεπάγεται για τον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα ασκήσεως αποτελεσματικού μέσου ένδικης προστασίας το οποίο να του παρέχει κατάλληλη επανόρθωση²⁹.

39. Δεύτερον, οσάκις δεν υφίσταται καμία ένδειξη ότι η υπερβολική χρονική διάρκεια της δίκης ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου επηρέασε την έκβαση της διαδικασίας, η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης δεν επιτρέπεται να έχει ως αποτέλεσμα την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως³⁰. Τούτο διότι, εφόσον η μη τήρηση εύλογης προθεσμίας για την έκδοση δικαστικής αποφάσεως δεν επηρέασε την επίλυση της διαφοράς, η αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν θα αποτελούσε μέσο θεραπείας της παραβιάσεως της αρχής περί αποτελεσματικής ένδικης προστασίας στην οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο³¹.

40. Τρίτον, στην υπό κρίση υπόθεση, η Deltafina δεν παρέσχε στο Δικαστήριο κανένα στοιχείο από το οποίο να μπορεί να συναχθεί ότι η υπέρβαση εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου της εύλογης διάρκειας της δίκης θα μπορούσε να επηρεάσει την έκβαση της διαφοράς.

41. Τέταρτον, δεδομένης της απαιτήσεως να διασφαλίζεται η τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο δεν είναι δυνατό να επιτρέψει σε αναιρεσείοντα να θέσει υπό αμφισβήτηση, αποκλειστικά και μόνο λόγω της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης, το κύρος της αποφάσεως περί επιβολής προστίμου ή το ποσό του προστίμου αυτού, ενώ είναι απορριπτέοι όλοι οι άλλοι λόγοι αναιρέσεως που στρέφονται κατά των διαπιστώσεων του Γενικού Δικαστηρίου ως προς το ποσό του προστίμου και τη συμπεριφορά σε σχέση με την οποία αυτό

28 — Οι υποθέσεις που αφορούσαν τον ισπανικό τομέα ακατέργαστου καπνού ήταν οι εξής: αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 2010, T-24/05, Alliance One International κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2010, σ. II-5329), της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, T-29/05, Deltafina κατά Επιτροπής (Συλλογή 2010, σ. II-4077), της 3ης Φεβρουαρίου 2011, T-33/05, Cetarsa κατά Επιτροπής, της 8ης Μαρτίου 2011, T-37/05, World Wide Tobacco España κατά Επιτροπής, της 12ης Οκτωβρίου 2011, T-38/05, Agroexpansión κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-7005), και της 12ης Οκτωβρίου 2011, T-41/05, Alliance One International κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-7101). Ο ιταλικός τομέας ακατέργαστου καπνού βρισκόταν στο επίκεντρο έξι υποθέσεων, περιλαμβανομένης της υποθέσεως της Deltafina, επί των οποίων εκδόθηκαν οι ακόλουθες αποφάσεις: της 5ης Οκτωβρίου 2011, T-11/06, Romana Tabacchi κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-6681), της 5ης Οκτωβρίου 2011, T-19/06, Mindo κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-6795), της 9ης Σεπτεμβρίου 2011, T-25/06, Alliance One International κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-5741), της 1ης Σεπτεμβρίου 2010, T-34/06, Universal κατά Επιτροπής, και της 5ης Οκτωβρίου 2011, T-39/06, Transcatab κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-6831).

29 — ΕΔΔΑ, απόφαση Kudla κατά Πολωνίας της 26ης Οκτωβρίου 2000, *Recueil des arrêts et décisions* 2000 XI (§ 156 και 157).

30 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24 απόφαση Gascogne Sack Deutschland (σκέψη 81 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Πλήρης αποτίμηση της αιτιολογίας του Δικαστηρίου ως προς το ζήτημα της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης περιέχεται στις προαναφερθείσες αποφάσεις Gascogne Sack Deutschland (σκέψεις 80 έως 103), Kendrion (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 25, σκέψεις 77 έως 108), και Groupe Gascogne (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 26, σκέψεις 66 έως 97). Εξέτασα το συγκεκριμένο ζήτημα με τις προτάσεις μου στις προαναφερθείσες αποφάσεις Gascogne Sack Deutschland (σημεία 128 έως 141) και Kendrion (σημεία 113 έως 134), και πολύ πιο διεξοδικά στην προαναφερθείσα απόφαση Groupe Gascogne (σημεία 70 έως 150). Χάριν ευκολίας και προς αποφυγήν επαναλήψεων, στις παρούσες προτάσεις μου θα αναφέρομαι πρωτίστως στην απόφαση Gascogne Sack Deutschland.

31 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24 απόφαση Gascogne Sack Deutschland (σκέψη 82 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

επιβλήθηκε ως κύρωση³². Εν προκειμένω, βάσει της αναλύσεως που θα ακολουθήσει στα σημεία 72 έως 100 (ως προς τον πρώτο λόγο αναιρέσεως), 109 έως 120 (ως προς τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως) και 125 έως 129 (ως προς τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως), καταλήγω ότι οι λόγοι τους οποίους προβάλλει επί της ουσίας η Deltafina πρέπει πράγματι να απορριφθούν.

42. Κατά συνέπεια, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως της Deltafina δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως στο σύνολό της.

43. Στο μέτρο που η Deltafina ζητεί τη μείωση του προστίμου ώστε να ληφθούν υπόψη οι οικονομικές επιπτώσεις που είχε για την ίδια η υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, πρέπει να υπομνησθεί ότι όταν το Δικαστήριο αντιμετώπισε για πρώτη φορά παρόμοια κατάσταση στην υπόθεση Baustahlgewebe έκανε δεκτό το σχετικό αίτημα και προέβη σε μείωση του προστίμου για λόγους οικονομίας της δίκης και προκειμένου να εξασφαλίσει την άμεση και ουσιαστική θεραπεία της διαδικαστικής πλημμέλειας³³. Αντιθέτως, στην απόφαση Der Grüne Punkt κατά Επιτροπής³⁴, μια χρονικά μεταγενέστερη υπόθεση στην οποία η Επιτροπή διαπίστωσε ότι είχε γίνει καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως αλλά δεν επέβαλε πρόστιμο, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης θα μπορούσε να θεμελιώσει αξίωση αποζημιώσεως.

44. Η Deltafina δεν διευκρινίζει εάν το αίτημά της εδράζεται στην απόφαση Baustahlgewebe ή εάν ζητεί αποζημίωση· ούτε αποσαφηνίζει εάν και σε ποιο βαθμό υπέστη περιουσιακή ζημία. Κατά την άποψή μου, η αίτηση αναιρέσεως της Deltafina στηρίζεται εμμέσως στην προσέγγιση που ακολούθησε το Δικαστήριο με την απόφαση Baustahlgewebe, αντί να προβληθεί ως χωριστό αίτημα αποκαταστάσεως ζημίας, σε συνδυασμό ενδεχομένως και με αίτημα ικανοποιήσεως μη περιουσιακής βλάβης. Κατά τη χρονική περίοδο που μεσολάβησε μεταξύ της αναστολής και της επανενάρξεως της προφορικής διαδικασίας, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι η αγωγή αποζημιώσεως κατά της Ένωσης βάσει των άρθρων 268 ΣΛΕΕ και 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ συνιστά αποτελεσματικό και γενικής εφαρμογής μέσο επανορθώσεως που παρέχει τη δυνατότητα να προβληθεί η αξίωση αυτή και να συναχθούν οι εντεύθεν συνέπειες³⁵. Ως εκ τούτου, καθόσον το αίτημα της Deltafina στηρίζεται στην απόφαση Baustahlgewebe, θα πρέπει να απορριφθεί. Εάν η Deltafina επιθυμεί να ασκήσει αγωγή αποζημιώσεως, η σχετική αξίωση πρέπει να αχθεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου³⁶.

45. Όσον αφορά τα κριτήρια εκτιμήσεως του ζητήματος εάν το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε εντός ευλόγου προθεσμίας, το συγκεκριμένο ζήτημα θα πρέπει να εξετάζεται υπό το πρίσμα των ειδικών περιστάσεων κάθε υποθέσεως, όπως η περιπλοκότητα αυτής και η συμπεριφορά των διαδίκων³⁷. Ο κατάλογος των σχετικών κριτηρίων δεν είναι εξαντλητικός και η εκτίμηση του εύλογου χαρακτήρα δεν επιβάλλει συστηματική εξέταση των περιστάσεων της υποθέσεως βάσει εκάστου κριτηρίου, όταν η διάρκεια της διαδικασίας δικαιολογείται βάσει ενός και μόνον κριτηρίου. Έτσι, η περιπλοκότητα της υποθέσεως ή η παρελκυστική συμπεριφορά του προσφεύγοντος μπορεί να γίνει δεκτό ότι δικαιολογεί μια χρονική διάρκεια η οποία είναι, εκ πρώτης όψεως, υπερβολικά μακρά³⁸.

32 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24 απόφαση Gascogne Sack Deutschland (σκέψη 84 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

33 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24 απόφαση Gascogne Sack Deutschland (σκέψη 86 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 — Απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-385/07 P, Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland κατά Επιτροπής (Συλλογή 2009, σ. I-6155, στο εξής: απόφαση Der Grüne Punkt).

35 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24 απόφαση Gascogne Sack Deutschland (σκέψεις 88 και 89).

36 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24 απόφαση Gascogne Sack Deutschland (σκέψη 90).

37 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24 απόφαση Gascogne Sack Deutschland (σκέψη 91). Βλ. περαιτέρω τις προτάσεις μου στην προαναφερθείσα στην υποσημείωση 26 απόφαση Groupe Gascogne (σημεία 91 έως 94).

38 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24 απόφαση Gascogne Sack Deutschland (σκέψη 92).

46. Εφαρμόζοντας τις προαναφερθείσες αρχές στην υπό κρίση υπόθεση, η Deltafina άσκησε την προσφυγή ακυρώσεως στις 19 Ιανουαρίου 2006. Στις 26 Ιουνίου 2006, η Deltafina ζήτησε από το Γενικό Δικαστήριο να διατάξει την Επιτροπή να προσκομίσει το πλήρες κείμενο ενός εγγράφου που είχε προσαρτηθεί στο υπόμνημα αντικρούσεως. Με έγγραφο της 22ας Νοεμβρίου 2006, η Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου ενημέρωσε την Deltafina ότι το αίτημά της είχε απορριφθεί. Σύμφωνα με την Deltafina η έγγραφη διαδικασία ολοκληρώθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2007. Η επ' ακροατηρίου συζήτηση έλαβε χώρα στις 29 Σεπτεμβρίου 2010 και η απόφαση εκδόθηκε στις 9 Σεπτεμβρίου 2011.

47. Η συνολική διάρκεια της διαδικασίας, πρωτοδίκως, διήρκεσε περίπου πέντε έτη και οκτώ μήνες και, από το πέρας της έγγραφης διαδικασίας μέχρι την επ' ακροατηρίου συζήτηση, παρήλθε χρονικό διάστημα περίπου 43 μηνών. Η διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δεν μπορεί να εξηγηθεί από καμία από τις συγκεκριμένες περιστάσεις που συνέτρεχαν στην υπόθεση της Deltafina. Το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της έγγραφης και της προφορικής φάσεως της διαδικασίας δεν εξηγείται από την περιπλοκότητα της υποθέσεως, τη συμπεριφορά των διαδίκων ή την επέλευση τυχόν δικονομικών παρεμπιπτόντων. Ειδικότερα, το αίτημα της Deltafina για την προσκόμιση ενός εγγράφου το οποίο είχε στην κατοχή της η Επιτροπή, ουδεμία απολύτως επίπτωση είχε στη χρονική περίοδο προφανούς αδράνειας μεταξύ της περατώσεως της έγγραφης διαδικασίας και της ενάρξεως της προφορικής διαδικασίας. Ενώπιον του Δικαστηρίου δεν προσκομίστηκε κανένα αποδεικτικό στοιχείο από το οποίο να εξηγείται ή να δικαιολογείται η διάρκεια της εν λόγω χρονικής περιόδου.

48. Όσον αφορά, πιο συγκεκριμένα, την περιπλοκότητα της διαφοράς, είναι σαφές ότι, καίτοι οι προβληθέντες λόγοι απαιτούσαν λεπτομερή εξέταση, εντούτοις δεν παρουσίαζαν κάποια ιδιαίτερη δυσκολία. Μολονότι αληθεύει ότι αρκετοί αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως άσκησαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προσφυγές ζητώντας την ακύρωσή της, το γεγονός αυτό δεν εμπόδιζε το δικαιοδοτικό αυτό όργανο να μελετήσει ενδελεχώς τη δικογραφία και να προετοιμάσει την προφορική διαδικασία εντός χρονικού διαστήματος μικρότερου των τριών ετών και επτά μηνών. Θα πρέπει να τονιστεί ότι κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας τα οποία να διέκοψαν ή να καθυστέρησαν τη δίκη.

49. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι το Γενικό Δικαστήριο παρέβη το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 47 του Χάρτη και δεν αποφάνθηκε εντός ευλόγου προθεσμίας. Η ως άνω διαπίστωση στοιχειοθετεί κατάφωρη παράβαση κανόνα δικαίου ο οποίος έχει ως σκοπό την απονομή δικαιωμάτων στους ιδιώτες³⁹ και, κατά συνέπεια, η Deltafina έχει δικαίωμα να ασκήσει χωριστή αγωγή αποζημιώσεως εφόσον το κρίνει σκόπιμο.

50. Παρά ταύτα, δεδομένου ότι η αιτίαση της Deltafina δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως θα πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Πρώτος και δεύτερος λόγος αναιρέσεως: συνοπτική παρουσίαση των κρίσιμων χωρίων της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως

51. Το Γενικό Δικαστήριο ξεκίνησε την ανάλυσή του, καθορίζοντας στις σκέψεις 102 έως 148 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως την προσέγγιση που επρόκειτο να ακολουθηθεί. Σκοπός του προγράμματος επιείκειας είναι να προσφέρει ευνοϊκή μεταχείριση στις επιχειρήσεις που συνεργάζονται με την Επιτροπή σε έρευνες εντός μυστικών συμπράξεων. Με άλλα λόγια, ο σκοπός του προγράμματος επιείκειας εντάσσεται στο πλαίσιο της έρευνας, της καταστολής και της αποτροπής πρακτικών που συγκαταλέγονται στις σοβαρότερες παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού. Το πρόγραμμα επιείκειας στηρίζεται σε συμφωνία μεταξύ της Επιτροπής και των επιχειρήσεων που

39 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24 απόφαση *Gascongne Sack Deutschland* (σκέψη 102 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία)

αποφασίζουν να συνεργαστούν μαζί της. Βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002, η Επιτροπή μπορεί τόσο να χορηγήσει απαλλαγή από τα πρόστιμα στην πρώτη επιχείρηση που θα συνεργαστεί στην έρευνα όσο και να παράσχει μειώσεις των προστίμων σε επιχειρήσεις οι οποίες συνεργάστηκαν ακολούθως. Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι αποτελεί σύμφυτο χαρακτηριστικό της λογικής του προγράμματος επιείκειας ότι πλήρης απαλλαγή από τα πρόστιμα μπορεί να χορηγηθεί μόνο σε ένα από τα μέλη συμπράξεως, δεδομένου ότι το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα είναι να δημιουργηθεί κλίμα αβεβαιότητας στο εσωτερικό των συμπράξεων και να ενθαρρυνθεί η καταγγελία τους στην Επιτροπή. Οι συμμετέχοντες σε μια σύμπραξη γνωρίζουν ότι μόνον ένας εξ αυτών μπορεί να ωφεληθεί από την απαλλαγή από το πρόστιμο καταγγέλλοντας τους λοιπούς συμμετέχοντες στην παράβαση και θέτοντάς τους έτσι σε κίνδυνο να τους επιβληθούν πρόστιμα⁴⁰.

52. Από την ανακοίνωση περί συνεργασίας του 2002 συνάγεται ότι η διαδικασία χορηγήσεως απαλλαγής από τα πρόστιμα σε μια επιχείρηση αποτελείται από τρία διακριτά στάδια: (i) η επιχείρηση που ζητεί την απαλλαγή προσεγγίζει την Επιτροπή και προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με κάποια πιθανολογούμενη σύμπραξη η οποία να επηρεάζει τον ανταγωνισμό εντός της Ένωσης· (ii) ακολούθως, η Επιτροπή αξιολογεί τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία υπό το πρίσμα των προϋποθέσεων του σημείου 8, στοιχείο α' ή β', αναλόγως της περιπτώσεως, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002 και, εφόσον η συγκεκριμένη επιχείρηση αποτελεί τον πρώτο πληροφοριοδότη που πληροί τις εν λόγω προϋποθέσεις, η Επιτροπή δύναται να της χορηγήσει, εγγράφως, υπό όρους απαλλαγή από το πρόστιμο· (iii) κατά το πέρας της διοικητικής διαδικασίας, με την έκδοση της τελικής αποφάσεως, η Επιτροπή αποφασίζει εάν θα χορηγήσει ή όχι οριστική απαλλαγή από τα πρόστιμα. Η οριστική απαλλαγή μπορεί να χορηγηθεί αποκλειστικά και μόνον εφόσον η οικεία επιχείρηση έχει εκπληρώσει, καθόλη τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας και μέχρι την έκδοση της τελικής αποφάσεως, τους τρεις όρους που προβλέπονται σωρευτικώς στο σημείο 11, στοιχεία α' έως γ', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002⁴¹.

53. Αναφορικά με το περιεχόμενο της υποχρέωσης συνεργασίας δυνάμει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του σημείου 11, στοιχείο α', και ειδικότερα από τη διατύπωση ότι η ενδιαφερόμενη επιχείρηση θα πρέπει να συνεργάζεται «[...] πλήρως, ενεργώς και σε διαρκή βάση», η σχετική υποχρέωση είναι πολύ γενική, οι παράμετροί της δεν προσδιορίζονται με σαφήνεια και το ακριβές της περιεχόμενο μπορεί να γίνει αντιληπτό μόνον εντός του συγκεκριμένου πλαισίου του προγράμματος επιείκειας. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η λέξη «πλήρως» έχει την έννοια ότι η συνεργασία θα πρέπει να είναι πλήρης, απόλυτη και ανεπιφύλακτη προκειμένου να χορηγηθεί απαλλαγή με την τελική απόφαση. Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί «ενεργώς» και «σε διαρκή βάση» υποδηλώνουν ότι η συνεργασία πρέπει να πληροί δύο όρους: (i) να καλύπτει όλη την περίοδο της διοικητικής διαδικασίας και (ii) να είναι άμεση⁴².

54. Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι στο πλαίσιο του καθεστώτος επιείκειας ο όρος «συνεργασία» έχει την έννοια της πλήρους και ειλικρινούς συνεργασίας. Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μείωση του προστίμου βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002 δικαιολογείται μόνον όταν τα παρασχεθέντα πληροφοριακά στοιχεία και, γενικότερα, η συμπεριφορά της οικείας επιχείρησης μπορούν να θεωρηθούν ως ενδεικτικά μιας ειλικρινούς συνεργασίας εκ

40 — Όπ.π. (σκέψεις 103 έως 110).

41 — Όπ.π. (σκέψεις 111 έως 115).

42 — Όπ.π. (σκέψεις 124 έως 126).

μέρους της⁴³. Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι το ως άνω συμπέρασμα ισχύει κατά μείζονα λόγο ως προς τη συνεργασία που απαιτείται προκειμένου να δικαιολογηθεί η παροχή του ευεργετήματος της πλήρους απαλλαγής από τα πρόστιμα, δεδομένου ότι η απαλλαγή συνιστά ακόμη ευνοϊκότερη μεταχείριση από την απλή μείωση του προστίμου⁴⁴.

55. Το Γενικό Δικαστήριο συνέχισε την ανάλυσή του σημειώνοντας ότι, οσάκις επιχείρηση παρείχε ένα ατελές ή ανακριβές πλαίσιο πραγματικών περιστατικών, η συμπεριφορά της δεν θεωρήθηκε ότι αντανακλούσε ειλικρινές πνεύμα συνεργασίας υπό την έννοια της νομολογίας του⁴⁵. Συνεπώς, η επιχείρηση που επιθυμεί να τύχει πλήρους απαλλαγής από τα πρόστιμα οφείλει να ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με πραγματικά στοιχεία τα οποία γνωρίζει και είναι ικανά να επηρεάσουν, δυνητικώς έστω, την εξέλιξη της διοικητικής διαδικασίας και την αποτελεσματικότητα της έρευνας της Επιτροπής. Η εκτίμηση σχετικά με την ύπαρξη συμπεριφοράς ενδεικτικής πραγματικού πνεύματος συνεργασίας μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο σε συνάρτηση με τις περιστάσεις οι οποίες συντρέχουν κατά τον χρόνο που εκδηλώνεται η συμπεριφορά αυτή. Ως εκ τούτου, η εκ των υστέρων διαπίστωση ότι η αντίθετη προς την υποχρέωση συνεργασίας συμπεριφορά ουδεμία αρνητική συνέπεια είχε για την έρευνα της Επιτροπής δεν επιτρέπεται να προβληθεί ως δικαιολογητικός λόγος για τη συγκεκριμένη συμπεριφορά⁴⁶.

56. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά.

57. Πρώτον, η Deltafina παρέλειψε να ενημερώσει την Επιτροπή ως προς σχετικές με την έρευνα περιστάσεις, ήτοι ως προς το γεγονός ότι ο πρόεδρος της είχε αποκαλύψει, κατά τη συνάντηση της ΑΡΤΙ της 4ης Απριλίου 2002, ότι η Deltafina είχε υποβάλει αίτηση απαλλαγής και ότι ο εξωτερικός νομικός σύμβουλος της Universal είχε προβεί σε παρόμοια αποκάλυψη προς τις μητρικές εταιρείες ορισμένων εκ των ανταγωνιστών της στις 2 Απριλίου 2002. Δεύτερον, η Επιτροπή αγνοούσε το γεγονός αυτό, το οποίο ήταν κρίσιμο για την έρευνά της, για περισσότερο από δύο έτη. Τρίτον, τόσο από την προσβαλλόμενη απόφαση όσο και από τη δικογραφία προκύπτει επιπλέον ότι, κατά τη διάρκεια επαφών που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ της Deltafina και των υπηρεσιών της Επιτροπής στο πλαίσιο του προγράμματος επιείκειας και, ιδίως, κατά τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002, οι διάδικοι είχαν συζητήσει ρητώς το ζήτημα της αποκρύψεως της αιτήσεως απαλλαγής της Deltafina προκειμένου να μην κινητοποιηθούν οι ανταγωνιστές και να μη διακυβευθεί η αποτελεσματικότητα των ελέγχων. Ειδικότερα, κατέστη σαφές ότι η Επιτροπή είχε ζητήσει ρητώς από την Deltafina να αποκρύψει την αίτηση απαλλαγής λόγω της προθέσεώς της να διενεργήσει ελέγχους. Κατά συνέπεια, η Deltafina είχε αντιληφθεί το γεγονός ότι η Επιτροπή θεωρούσε την ενδεχόμενη γνωστοποίηση της αιτήσεως απαλλαγής ως περίσταση ικανή, έστω δυνητικώς, να ασκήσει επιρροή στην ομαλή εξέλιξη της έρευνας. Τέταρτον, δεν είναι δυνατό να υποστηρίξει η Deltafina ότι δεν είχε αντιληφθεί ότι η μη γνωστοποίηση της αιτήσεώς της αποτελούσε σημαντικό στοιχείο για την επιτυχία της έρευνας⁴⁷.

58. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μια συμπεριφορά ενδεικτική πραγματικού πνεύματος συνεργασίας θα επέτασσε να ενημερώσει η Deltafina αμέσως την Επιτροπή σχετικά με το γεγονός ότι η αίτησή της είχε γνωστοποιηθεί⁴⁸.

43 — Αποφάσεις της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 395, στο εξής: απόφαση Dansk Rørindustri), της 29ης Ιουνίου 2006, C-301/04 P, Επιτροπή κατά SGL Carbon (Συλλογή 2006, σ. I-5915, σκέψη 68, στο εξής: απόφαση SGL Carbon), και της 24ης Σεπτεμβρίου 2009, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P και C-137/07 P, Erste Group Bank κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2009, σ. I-8681, σκέψη 281, στο εξής: απόφαση Erste Group Bank), οι οποίες αφορούν την ανακοίνωση περί συνεργασίας του 1996.

44 — Σκέψεις 127 έως 130.

45 — Βλ., συναφώς τις ακόλουθες, προαναφερθείσες στην υποσημείωση 43 αποφάσεις Dansk Rørindustri (σκέψη 397), SGL Carbon (σκέψη 69) και Erste Group Bank (σκέψη 283).

46 — Σκέψεις 131 έως 134.

47 — Σκέψεις 135 έως 146.

48 — Σκέψεις 147 έως 149.

59. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα της Deltafina ότι η Επιτροπή γνώριζε ότι η Deltafina θα αποκάλυπτε, κατά τη συνάντηση της ΑΡΤΙ της 4ης Απριλίου 2002, στα λοιπά μέλη της συμπράξεως ότι είχε υποβάλει αίτηση απαλλαγής. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Επιτροπή δεν θα μπορούσε να έχει αποδεχθεί ή εγκρίνει εκ των προτέρων τη γνωστοποίηση αυτή, δεδομένου ότι αγνοούσε την πρόθεση της Deltafina να προβεί σε μια τέτοια αυθόρμητη αποκάλυψη⁴⁹.

60. Ακολούθως, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τα ειδικά επιχειρήματα που προέβαλε η Deltafina σχετικά με σφάλματα στα οποία υπέπεσε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, ιδίως ως προς το ζήτημα της υποτιθέμενης συμφωνίας επί των «βασικών κανόνων». Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό της Deltafina ότι είτε από την προσβαλλόμενη απόφαση είτε από τα έγγραφα της δικογραφίας προέκυπτε ότι η ίδια είχε ενημερώσει την Επιτροπή με ρητό και σαφή τρόπο ότι, κατά την επικείμενη συνάντηση της ΑΡΤΙ, θα γνωστοποιούσε σε μέλη της συμπράξεως ότι είχε υποβάλει αίτηση απαλλαγής. Συγκεκριμένα, ούτε στα πρακτικά της συναντήσεως της 14ης Μαρτίου 2002 τα οποία συνέταξαν οι υπηρεσίες της Επιτροπής ούτε στις σημειώσεις που κράτησε ένας εκ των εκπροσώπων της Universal κατά τη συνάντηση αυτή αναφέρεται ότι, κατά τη διάρκειά της, η Deltafina ενημέρωσε ρητώς την Επιτροπή ότι θα προέβαινε στην εν λόγω γνωστοποίηση. Από τις σημειώσεις του εκπροσώπου της Universal για την εν λόγω συνάντηση προκύπτει ότι η Deltafina περιορίστηκε να επισημάνει πόσο δύσκολο θα της ήταν να αποκρύψει την αίτηση απαλλαγής, στον βαθμό που τυχόν διαφορετική εκ μέρους της συμπεριφορά, κατά την επικείμενη συνάντηση της ΑΡΤΙ, σε σχέση με τη συμπεριφορά της κατά τις προηγούμενες συνεδριάσεις, θα ήταν πιθανό να εγείρει στους ανταγωνιστές της υπόνοιες ότι είχε υποβάλει τέτοια αίτηση. Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η ίδια η Deltafina, απαντώντας σε ερώτημα το οποίο τέθηκε από την έδρα κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, αναγνώρισε κατ' ουσίαν ότι στη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002 με τις υπηρεσίες της Επιτροπής δεν τις ενημέρωσε ρητώς ότι κατά την επικείμενη συνάντηση της ΑΡΤΙ στις 4 Απριλίου 2002 επρόκειτο να προβεί στην αυθόρμητη αποκάλυψη ότι είχε υποβάλει αίτηση απαλλαγής. Ούτε και προέκυψε από οποιοδήποτε έγγραφο της δικογραφίας ότι, σε κάποια άλλη περίπτωση, η Deltafina ενημέρωσε εκ των προτέρων και με σαφή τρόπο την Επιτροπή ότι θα προέβαινε σε τέτοια αυθόρμητη δήλωση⁵⁰.

61. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τις σημειώσεις που τηρήθηκαν και από τους εκπροσώπους της Deltafina και από τις υπηρεσίες της Επιτροπής για την τηλεφωνική συνομιλία της 22ας Μαρτίου 2002 (μεταξύ του R. Jacchia εκ μέρους της Deltafina και του D. Van Erps εκ μέρους των υπηρεσιών της Επιτροπής). Το Γενικό Δικαστήριο δεν δέχθηκε το επιχείρημα της Deltafina ότι κατά τη διάρκεια της εν λόγω τηλεφωνικής επικοινωνίας η Deltafina ενημέρωσε την Επιτροπή ότι επρόκειτο να πληροφορήσει άλλα μέλη της συμπράξεως ότι είχε υποβάλει αίτηση απαλλαγής⁵¹.

62. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τον ισχυρισμό της Deltafina ότι κατά τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002 η ίδια και η Επιτροπή είχαν έλθει σε συμφωνία ως προς συγκεκριμένους «βασικούς κανόνες». Κατά την Deltafina, τα βασικά σημεία της υποτιθέμενης συμφωνίας ήταν ότι η Επιτροπή είχε αποδεχτεί ότι η εκ μέρους της Deltafina γνωστοποίηση της αιτήσεως απαλλαγής ήταν αναπόφευκτη και ότι, ως αντάλλαγμα, η Deltafina θα αναλάμβανε τη βαρύτερη υποχρέωση να παράσχει περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία όσο το δυνατόν συντομότερα. Για τον λόγο αυτό, η Deltafina υποστήριξε ότι τήρησε την υποχρέωσή της συνεργασίας, στον βαθμό που παρέσχε τις συμπληρωματικές πληροφορίες τις οποίες ζήτησε η Επιτροπή. Το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι, ακόμη και εάν γίνει δεκτό ότι η άποψη της Deltafina ευσταθεί, τούτο δεν αναιρεί τη διαπίστωση ότι η Deltafina παρέβη την υποχρέωση συνεργασίας που υπείχε, αφού δεν ενημέρωσε έστω εκ των υστέρων την Επιτροπή ότι είχε αποκαλύψει τα σχετικά με την αίτηση απαλλαγής την οποία είχε υποβάλει. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δικαιολογημένα δεν χορήγησε την απαλλαγή με την τελική της απόφαση.

49 — Σκέψεις 151 έως 153.

50 — Σκέψεις 152 έως 156.

51 — Σκέψεις 157 έως 160.

63. Κατά την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου, ακόμη και εάν η Επιτροπή είχε συμφωνήσει, στη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002, ότι ήταν αδύνατον για την Deltafina να αποκρύψει την αίτηση απαλλαγής (όπερ αμφισβητείται), τούτο δεν επηρέαζε τη διαπίστωση ότι, στο πλαίσιο μιας συμπεριφοράς εμπορούμενης από ειλικρινές πνεύμα συνεργασίας, η Deltafina θα όφειλε να ενημερώσει αμέσως την Επιτροπή ότι γνωστοποίησε σε τρίτους ότι είχε υποβάλει αίτηση απαλλαγής. Το ίδιο θα ίσχυε και στην περίπτωση όπου η Deltafina είχε όντως αναγκαστεί να αποκαλύψει ότι υπέβαλε αίτηση απαλλαγής για έναν εκ των λόγων που προέβαλε κατά τη διοικητική διαδικασία και, ιδίως, στην περίπτωση όπου είχε πράγματι βρεθεί, όπως υποστηρίζει, σε μια τόσο «πιεστική» κατάσταση, ώστε δεν είχε άλλη επιλογή από το να γνωστοποιήσει το γεγονός αυτό, στο πλαίσιο της μέριμνάς της να μην παραβεί την προβλεπόμενη στο σημείο 11, στοιχείο β', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002 υποχρέωσή της να τερματίσει την παράβαση. Δεδομένου ότι η Deltafina είχε υποβάλει αίτηση απαλλαγής, εξακολουθούσε σε κάθε περίπτωση να υπέχει υποχρέωση συνεργασίας. Στο πλαίσιο της υποχρεώσεώς της αυτής όφειλε να ενημερώσει αμέσως την Επιτροπή σχετικά με τις αποκαλύψεις στις οποίες είχε προχωρήσει. Ομοίως, ακόμη και εάν διαπιστωνόταν ότι όντως ίσχυε αυτό το οποίο υποστήριξε η Deltafina, ότι δηλαδή συμμορφώθηκε προς τη «δεύτερη καλύτερη εναλλακτική λύση» που υποτίθεται ότι συμφωνήθηκε με την Επιτροπή, στην προσπάθεια να αμβλύνει τις αρνητικές συνέπειες της «αναπόφευκτης» γνωστοποίησεως χορηγώντας τις πληροφορίες που ζήτησε η Επιτροπή, ούτε η διαπίστωση αυτή θα σήμαινε ότι η Deltafina είχε απαλλαγεί από την υποχρέωσή της να ενημερώσει αμέσως την Επιτροπή σχετικά με τις αποκαλύψεις στις οποίες είχε προβεί ως προς την αίτηση απαλλαγής⁵².

Πρώτος λόγος αναιρέσεως: εσφαλμένη εκτίμηση της υποχρεώσεως συνεργασίας και προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας

Συνοπτική παρουσίαση των επιχειρημάτων των διαδίκων

64. Η Deltafina προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνάς της καθόσον δεν αποφάνθηκε επί του βασικού της λόγου ακυρώσεως, ότι δηλαδή από τη συμφωνία επί των βασικών κανόνων στην οποία είχαν καταλήξει με την Επιτροπή κατά τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002 προέκυπτε ότι η ίδια είχε απαλλαγεί από την υποχρέωσή της να αποκρύψει από τα λοιπά μέλη της συμπράξεως ότι είχε υποβάλει αίτηση απαλλαγής. Ως εκ τούτου, η Deltafina εκτιμά ότι, όταν αποκάλυψε το συγκεκριμένο γεγονός στη συνάντηση της ΑΡΤΙ, δεν παρέβη την υποχρέωση τηρήσεως της εμπιστευτικότητας την οποία υπείχε. Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο προέβαλε δική του αιτιολογία, άσχετη προς τους λόγους και τους ισχυρισμούς των διαδίκων και εστίασε σε ένα νέο σημείο: ότι η Deltafina παρέβη την υποχρέωση συνεργασίας της παραλείποντας να ενημερώσει την Επιτροπή σχετικά με το γεγονός ότι είχε αποκαλύψει την αίτηση απαλλαγής της στα λοιπά μέλη της συμπράξεως. Ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Δικαστήριο υπερέβη τη δικαιοδοσία του η οποία περιορίζεται στον έλεγχο της νομιμότητας της προσβαλλομένης αποφάσεως. Το Γενικό Δικαστήριο δεν επιτρεπόταν να αντικαταστήσει τους βασικούς κανόνες που είχαν συμφωνήσει μεταξύ τους οι διάδικοι κατά τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002 με τη δική του εκτίμηση ως προς το τι έπρεπε να είχε πράξει η Deltafina προκειμένου να τηρήσει την υποχρέωση συνεργασίας της. Επιπλέον, η εν λόγω συμφωνία ήταν συμβατικής φύσεως. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση αντιφάσκει ανεπανόρθωτα.

65. Περαιτέρω, η Deltafina υποστηρίζει ότι το περιεχόμενο των βασικών κανόνων απορρέει από τις λεπτομέρειες της συμφωνίας της με την Επιτροπή. Η άποψη της Deltafina ότι η ίδια είχε απαλλαγεί, κατά τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002, από την υποχρέωση αποκρύψεως ενισχύεται, κατά την ίδια, από αποδεικτικά στοιχεία που ανάγονται στον χρόνο εκείνο, περιλαμβανομένων των πρακτικών της εν λόγω συναντήσεως. Από τα πρακτικά αυτά προκύπτει ότι, ως αντάλλαγμα της συναινέσεώς της στην απαλλαγή της Deltafina από την ως άνω υποχρέωση, η Επιτροπή επέβαλε στην επιχείρηση

⁵² — Σκέψεις 164 έως 167.

βαρύτερες υποχρεώσεις ως προς την προσκόμιση των πληροφοριακών στοιχείων που της ήσαν απαραίτητα προκειμένου να συνεχίσει τις έρευνες εντός της συμπράξεως. Εάν το Γενικό Δικαστήριο είχε εξετάσει τα εν λόγω πρακτικά, θα είχε διαπιστώσει ότι η Επιτροπή είχε συμφωνήσει ότι η Deltafina θα αναγκαζόταν αναπόφευκτα να αποκαλύψει ότι είχε υποβάλει αίτηση απαλλαγής. Από τα πρακτικά δεν προκύπτει, αντιθέτως, ότι η Deltafina ήταν υποχρεωμένη να ενημερώσει την Επιτροπή σε περίπτωση που θα αποκάλυπτε το γεγονός ότι υπέβαλε αίτηση απαλλαγής. Συνακόλουθα, η Επιτροπή ουδέποτε ρώτησε τους εκπροσώπους της Deltafina πώς είχε η κατάσταση. Η Επιτροπή δεν έδειξε καν να ενδιαφέρεται για το συγκεκριμένο ζήτημα. Η Επιτροπή κατηγόρησε την Deltafina ότι γνωστοποίησε αυτοβούλως και αυθόρμητα στα λοιπά μέλη της συμπράξεως την αίτησή της για απαλλαγή. Παρά ταύτα, από κανένα σημείο των πρακτικών της συναντήσεως της 14ης Μαρτίου 2002 δεν συνάγεται ότι ενδεχόμενη γνωστοποίηση θα ήταν επιτρεπτή μόνον αν γινόταν παρά τη θέληση της Deltafina και αναγκαστικά, επειδή κάποιος τρίτος ζητούσε πληροφορίες σχετικώς.

66. Η Deltafina υποστηρίζει ότι η υποχρέωση συνεργασίας της στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002 δεν έχει το ίδιο περιεχόμενο με την υποχρέωση συνεργασίας την οποία εξέτασε το Δικαστήριο στην υπόθεση *Dansk Rørindustri*⁵³. Στην υπόθεση εκείνη, οι επιχειρήσεις που αιτούνταν ευνοϊκής μεταχειρίσεως υπείχαν υποχρέωση να παρέχουν στην Επιτροπή πλήρεις και ακριβείς πληροφορίες σχετικά με την ύπαρξη παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού. Υπό αυτές τις περιστάσεις, οι οικείες επιχειρήσεις δεν μπορούσαν να απαλλαγούν από την υποχρέωση συνεργασίας δυνάμει της εφαρμοστέας ανακοινώσεως περί συνεργασίας. Αντιθέτως, η Deltafina υπείχε υποχρέωση εμπιστευτικότητας από την οποία μπορούσε να απαλλαγεί. Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται από το σημείο 12, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2006. Σε κάθε περίπτωση, η Deltafina προσθέτει ότι θα έπρεπε να της αναγνωριστεί το τεκμήριο της αμφιβολίας αναφορικά με όσα συμφωνήθηκαν ως βασικοί κανόνες, αλλά και αναφορικά με τους τρόπους συνεργασίας μεταξύ αυτής και της Επιτροπής.

67. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως της Deltafina είναι αβάσιμος. Ουδέποτε συναίνεσε στην απαλλαγή της Deltafina από την υποχρέωση αποκρύψεως της αιτήσεως της. Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε επιμελώς τα επιχειρήματα της Deltafina αναφορικά με την υποτιθέμενη συμφωνία ως προς το ζήτημα της γνωστοποίησης της αιτήσεως απαλλαγής και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ουδέποτε υπήρξε σχετική συμφωνία. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι η Deltafina παρέβη την υποχρέωση συνεργασίας της, δεν προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνάς της ούτε και υπερέβη τα όρια της δικαιοδοσίας του.

68. Η Επιτροπή διαφωνεί με την αιτίαση της Deltafina ότι το Γενικό Δικαστήριο στήριξε την απόφασή του σε νέα αιτιολογία η οποία δεν περιλαμβανόταν στην προσβαλλόμενη απόφαση. Η παράλειψη της Deltafina να ενημερώσει την Επιτροπή σχετικά με τη γνωστοποίηση στην οποία προέβη (ο υποτιθέμενος νέος λόγος) αναφέρεται στις αιτιολογικές σκέψεις του προοιμίου της προσβαλλομένης αποφάσεως⁵⁴. Είναι αληθές ότι το Γενικό Δικαστήριο επικέντρωσε την ανάλυσή του περισσότερο από ό,τι η Επιτροπή στη συγκεκριμένη παράλειψη. Ωστόσο, όπως και το Γενικό Δικαστήριο έτσι και η Επιτροπή εκτιμά ότι με τον τρόπο αυτό η Deltafina παρέβη το σημείο 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002. Από την παράλειψη της Deltafina συνάγεται ότι η ίδια εξακολούθησε να συμπεριφέρεται ως μέλος της συμπράξεως και ότι ήταν ανίκανη να επιδείξει πνεύμα καλόπιστης και ειλικρινούς συνεργασίας. Το άρθρο 31 του κανονισμού 1/2003 προβλέπει ότι το Γενικό Δικαστήριο διαθέτει πλήρη δικαιοδοσία επί του ζητήματος της επιβολής προστίμων. Υπό το πρίσμα της συγκεκριμένης διατάξεως δεν είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι το Γενικό Δικαστήριο υπερέβη τη δικαιοδοσία του κατά την εκτίμηση του ζητήματος κατά πόσον η Deltafina εκπλήρωσε την υποχρέωση συνεργασίας που υπείχε δυνάμει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002.

53 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 43. Βλ., επίσης, την προαναφερθείσα στην ίδια υποσημείωση απόφαση *Erste Group Bank*.

54 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 429, 449, 459 και 460 στο προοίμιο της προσβαλλομένης αποφάσεως.

69. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα της Deltafina ότι της ήταν αδύνατο να αποκρύψει από τα λοιπά μέλη της συμπράξεως την αίτηση απαλλαγής της και κατέληξε ότι η εν λόγω γνωστοποίηση έγινε αυτοβούλως. Το επιχείρημα της Deltafina ότι η Επιτροπή δεν της κατέστησε σαφές ότι τυχόν γνωστοποίηση εκ μέρους της προς τα λοιπά μέλη της συμπράξεως δεν έπρεπε να γίνει αυτοβούλως στηρίζεται σε παιχνίδια με τις λέξεις και πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελές.

70. Οι κανόνες του προγράμματος επιείκειας στηρίζονται στη Συνθήκη, στο παράγωγο δίκαιο και στις ανακοινώσεις της Επιτροπής. Είναι αδιανόητο να υποστηριχθεί ότι διαφορετικοί «βασικοί κανόνες» μπορούν να τεθούν από κάποιον υπάλληλο της Επιτροπής ο οποίος είναι υπεύθυνος για συγκεκριμένη υπόθεση. Ο ρόλος των υπαλλήλων περιορίζεται στην επεξήγηση του περιεχομένου των κανόνων, αλλά στο πλαίσιο αυτό ενδέχεται να εκφέρουν τις προσωπικές τους απόψεις αναφορικά με το πώς θα πρέπει να εφαρμόζονται οι κανόνες σε κάθε συγκεκριμένη υπόθεση. Κατά συνέπεια, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι προκειμένου να διαπιστώσει ποιες ήσαν οι εφαρμοστέες διατάξεις στην περίπτωση της Deltafina, έπρεπε να εξετάσει την ανακοίνωση περί συνεργασίας του 2002. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι δεν θα μπορούσε να έχει εξουσιοδοτήσει την Deltafina να προβεί σε γνωστοποίηση της αιτήσεώς της στα λοιπά μέλη της συμπράξεως δυνάμει του σημείου 12 της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2006. Η εν λόγω ανακοίνωση δεν ήταν εφαρμοστέα κατά τον κρίσιμο χρόνο. Σε κάθε περίπτωση, η αίτηση αναιρέσεως είναι απαράδεκτη στον βαθμό που ζητείται επανεξέταση των πραγματικών περιστατικών.

71. Τέλος, για την περίπτωση που το Δικαστήριο αποφανθεί ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως είναι παραδεκτός και βάσιμος, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο θα πρέπει να καταλήξει στις ακόλουθες διαπιστώσεις: (i) η Deltafina παρέβη την υποχρέωση συνεργασίας που προβλέπεται από το σημείο 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002· (ii) διακυβεύθηκε η αποτελεσματικότητα των ερευνών της Επιτροπής λόγω της γνωστοποίησεως, εκ μέρους της Deltafina, της αιτήσεως απαλλαγής της στα λοιπά μέλη της συμπράξεως· (iii) στο πλαίσιο του προγράμματος επιείκειας υφίσταται πάντοτε ο εγγενής κίνδυνος κάποια από τα μέλη μιας συμπράξεως να καταστούν καχύποπτα έναντι άλλων μελών· (iv) δεν ήταν αδύνατον για την Deltafina να αποκρύψει την αίτησή της για απαλλαγή· αντιθέτως, η ίδια επέλεξε να γνωστοποιήσει την αίτησή της, γεγονός το οποίο καταδεικνύει ότι ενέμεινε στην αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά της.

Ανάλυση

72. Σε αδρές γραμμές, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως που προβάλλει η Deltafina αναλύεται σε τρία σκέλη: (i) το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε τον βασικό λόγο ακυρώσεως της Deltafina, ότι δηλαδή η Επιτροπή, με τους βασικούς κανόνες που συμφωνήθηκαν στη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002, την είχε απαλλάξει από την υποχρέωση να αποκρύψει την αίτησή της για απαλλαγή· (ii) το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι η Deltafina θα έπρεπε να είχε ενημερώσει την Επιτροπή πριν να προβεί στη γνωστοποίηση της αιτήσεως απαλλαγής, αντικατέστησε την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως με δική του αιτιολογία· και (iii) υπήρξε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας της Deltafina.

73. Εξέτασε το Γενικό Δικαστήριο τον βασικό λόγο ακυρώσεως της Deltafina;

74. Πρωτοδίκως, η Deltafina υποστήριξε ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε τρία πρόδηλα σφάλματα λόγω των οποίων δεν της χορήγησε απαλλαγή από τα πρόστιμα με την προσβαλλόμενη απόφαση: πρώτον, υπήρξε πλάνη περί τα πράγματα εξαιτίας της εσφαλμένης παραδοχής ότι οι ιταλικές εταιρείες μεταποιήσεως ακατέργαστου καπνού αγνοούσαν τις έρευνες της Επιτροπής· δεύτερον, υπήρξε πλάνη εκτιμήσεως εκ μέρους της Επιτροπής στον βαθμό που αυτή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Deltafina είχε παραβεί την υποχρέωση συνεργασίας η οποία προβλέπεται στο σημείο 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002· και τρίτον, υπήρξε περαιτέρω πλάνη εκτιμήσεως στο μέτρο που η Επιτροπή έκρινε ότι η γνωστοποίηση της αιτήσεως απαλλαγής στην οποία προέβη η Deltafina έθεσε σε κίνδυνο την έρευνα.

75. Αυτό το οποίο η Deltafina περιγράφει ως βασικό της λόγο ακυρώσεως είναι στην ουσία ο δεύτερος λόγος που προβλήθηκε πρωτοδίκως (σχετικά με την υποχρέωση συνεργασίας μιας επιχειρήσεως στο πλαίσιο του σημείου 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002) και η Deltafina βάλλει, κατ' ουσίαν, κατά της κρίσεως του Γενικού Δικαστηρίου επί του συγκεκριμένου λόγου ακυρώσεως. Μελέτησα προσεκτικά την προσφυγή ακυρώσεως της Deltafina. Είναι σαφές ότι, πρωτοδίκως, η Deltafina υποστήριξε ότι η Επιτροπή, κατά τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002, αποδέχθηκε ότι θα ήταν αδύνατο για την Deltafina να αποκρύψει από τα υπόλοιπα μέλη της συμπράξεως το γεγονός ότι είχε υποβάλει αίτηση απαλλαγής. Κατά την Deltafina, για αυτόν ακριβώς τον λόγο η Επιτροπή επέμεινε πειστικά ότι, ως αντάλλαγμα επειδή θα της επέτρεπε να γνωστοποιήσει τη συγκεκριμένη πληροφορία, η Deltafina όφειλε να παράσχει περαιτέρω πληροφοριακό υλικό το οποίο θα καθιστούσε δυνατή τη συνέχιση των ερευνών της Επιτροπής (οι αποκαλούμενοι «βασικοί κανόνες» ή «κανόνες του παιχνιδιού»).

76. Κατά την άποψή μου, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε τον συγκεκριμένο λόγο ακυρώσεως υπό την έννοια ότι αφορούσε την υποχρέωση συνεργασίας, όπως αυτή προβλέπεται στο σημείο 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002. Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε επιμελώς, στις σκέψεις 90 έως 93 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τις αιτιάσεις της Deltafina, ιδίως δε εκείνες που σχετιζόνταν με τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Deltafina δεν απέδειξε ότι είχε εκ των προτέρων ενημερώσει την Επιτροπή ότι επρόκειτο, από μόνη της, να γνωστοποιήσει την αίτηση απαλλαγής της κατά τη συνάντηση της ΑΡΤΙ⁵⁵. Στις σκέψεις 163 έως 167 της αποφάσεώς του, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε ειδικώς τη συμφωνία σχετικά με τους βασικούς κανόνες, η οποία φέρεται να συνήφθη κατά τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002⁵⁶.

77. Σημαντικότερο, ωστόσο, είναι το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο ουδέποτε αποφάνθηκε εάν υπήρξε (ή δεν υπήρξε) τέτοιου είδους συμφωνία. Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι *ακόμη και εάν* η Επιτροπή με την Deltafina είχαν συμφωνήσει σε κάποιους υποτιθέμενους βασικούς κανόνες, το γεγονός ότι η Deltafina παρέλειψε να ενημερώσει εκ των προτέρων την Επιτροπή σχετικά με την πρόθεσή της να γνωστοποιήσει την αίτηση απαλλαγής της, συνιστούσε παράβαση της υποχρεώσεως συνεργασίας που υπείχε δυνάμει του σημείου 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε επιπλέον ότι δεν συνέτρεχαν περιστάσεις που θα μπορούσαν να απαλλάξουν την Deltafina από την επακόλουθη υποχρέωσή της να ενημερώσει αμέσως την Επιτροπή σχετικά με τις γνωστοποιήσεις στις οποίες είχε ήδη προβεί.

78. Είναι κρίσιμο να καθοριστεί εάν η αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως είναι ελλιπής στον βαθμό που, όπως ισχυρίζεται η Deltafina, το Γενικό Δικαστήριο δεν απάντησε ειδικώς στο επιχείρημά της ότι, σύμφωνα με τους υποτιθέμενους βασικούς κανόνες, η ίδια είχε απαλλαγεί από την υποχρέωσή της να αποκρύψει την αίτηση απαλλαγής ως αντάλλαγμα για να αποδεχθεί την ακόμη βαρύτερη υποχρέωση να παράσχει πληροφοριακό υλικό στην Επιτροπή (μια υποχρέωση την οποία υποστηρίζει ότι εκπλήρωσε).

79. Κατά πάγια νομολογία, από το σκεπτικό αποφάσεως πρέπει να προκύπτει κατά τρόπο σαφή και μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση η συλλογιστική του Γενικού Δικαστηρίου ώστε να είναι σε θέση οι μεν ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν την αιτιολογία της αποφάσεώς του το δε Δικαστήριο να ασκεί τον δικαστικό του έλεγχο⁵⁷. Ωστόσο, η υποχρέωση αιτιολογήσεως δεν σημαίνει ότι απαιτείται από το Γενικό Δικαστήριο να εκθέτει την αιτιολογία του κατά τέτοιον τρόπο ώστε να αντιστοιχεί επακριβώς, ένα προς ένα, σε όλα τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι διάδικοι. Η αιτιολογία μπορεί, ως εκ τούτου, να συνάγεται εμμέσως, υπό την προϋπόθεση ότι επιτρέπει στους μεν ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους το Γενικό Δικαστήριο δεν δέχθηκε τα επιχειρήματά τους, στο δε Δικαστήριο να διαθέτει επαρκή στοιχεία ώστε να ασκήσει τον έλεγχό του⁵⁸.

55 — Σκέψεις 152 έως 160 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

56 — Σκέψεις 163 έως 167 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

57 — Απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2014, C-292/11 P, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας (σκέψη 72 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

58 — Απόφαση της 17ης Ιουνίου 2010, C-413/08 P, Lafarge κατά Επιτροπής (Συλλογή 2010, σ. I-5361, σκέψη 41).

80. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα της Deltafina ότι η Επιτροπή γνώριζε ότι αυτή θα γνωστοποιούσε σε άλλα μέλη της συμπράξεως την αίτηση απαλλαγής κατά τη συνάντηση της ΑΡΤΙ, καθόσον διαπίστωσε ότι η Επιτροπή, αφενός, αγνοούσε ότι η Deltafina επρόκειτο να προβεί από μόνη της σε τέτοια είδους γνωστοποίηση και, αφετέρου, δεν θα μπορούσε να την έχει αποδεχθεί ή επιτρέψει εκ των προτέρων⁵⁹.

81. Στο μέτρο που η Deltafina βάλλει κατά της εκτιμήσεως του Γενικού Δικαστηρίου περί τα πραγματικά περιστατικά, θέτοντας υπό αμφισβήτηση τις διαπιστώσεις του σχετικά με τα πρακτικά της συναντήσεως της 14ης Μαρτίου και με τις λεπτομέρειες των επαφών που ακολούθησαν μεταξύ των εκπροσώπων της Deltafina και των αρμόδιων για τον φάκελο υπαλλήλων της Επιτροπής, τα σχετικά επιχειρήματά της είναι απαράδεκτα. Με τον τρόπο αυτό η Deltafina αποπειράται στην πραγματικότητα να επιτύχει την επανεξέταση των πραγματικών περιστατικών, ενώ το Δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία να διενεργήσει τέτοιου είδους έλεγχο στο πλαίσιο μιας αιτήσεως αναιρέσεως⁶⁰.

82. Ορθώς κατέληξε το Γενικό Δικαστήριο στο συμπέρασμα ότι η Deltafina δεν συμμορφώθηκε προς την υποχρέωσή της συνεργασίας στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002;

83. Όπως εξήγησε το Γενικό Δικαστήριο, προκειμένου να χορηγηθεί η απαλλαγή από τα πρόστιμα, πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς τρεις όροι⁶¹. Εν προκειμένω, το ζήτημα αφορά την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου σχετικά με το εάν η Deltafina συνεργάστηκε πλήρως, ενεργώς και σε διαρκή βάση καθόλη τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας.

84. Εκτιμώ ότι το Γενικό Δικαστήριο περιέγραψε εύστοχα, με τις σκέψεις 124 έως 132 της αποφάσεώς του, το περιεχόμενο της υποχρέωσης συνεργασίας μιας επιχειρήσεως. Κατά πάγια νομολογία, μείωση προστίμου βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας δικαιολογείται μόνον όταν τα παρασχεθέντα πληροφοριακά στοιχεία και, γενικότερα, η συμπεριφορά της οικείας επιχειρήσεως μπορούν να θεωρηθούν ως ενδεικτικά μιας ειλικρινούς συνεργασίας εκ μέρους της⁶². Μόνον όταν η συμπεριφορά της οικείας επιχειρήσεως αντανάκλα τέτοιο πνεύμα συνεργασίας μπορεί να χορηγηθεί η μείωση του προστίμου βάσει της σχετικής ανακοινώσεως⁶³. Δεν δέχομαι το επιχείρημα της Deltafina ότι το συγκεκριμένο κριτήριο δεν ισχύει στην υπό κρίση περίπτωση επειδή η κατάσταση της Deltafina (η υποχρέωση αποκρύψεως της αιτήσεως απαλλαγής) ήταν διαφορετική από την κατάσταση μιας επιχειρήσεως η οποία ζητεί την απαλλαγή ως αντάλλαγμα για την παροχή πλήρους και ακριβούς πληροφοριακού υλικού σχετικού με τα πραγματικά περιστατικά μιας υποθέσεως.

85. Φρονώ ότι η υποχρέωση συνεργασίας στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας ισχύει κατά τον ίδιο τρόπο και ως προς τη συμπεριφορά επιχειρήσεως η οποία υπέχει υποχρέωση τηρήσεως της εμπιστευτικότητας. Η ενδιαφερόμενη επιχείρηση πρέπει, προκειμένου να της χορηγηθεί απαλλαγή από το πρόστιμο, να θέσει τον εαυτό της στη διάθεση της Επιτροπής, επιδεικνύοντας πνεύμα ειλικρινούς συνεργασίας. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να ενημερώνει την Επιτροπή για οποιοδήποτε κρίσιμο πραγματικό περιστατικό το οποίο περιέρχεται σε γνώση της και ενδέχεται να έχει επιπτώσεις στην εξέλιξη της διοικητικής διαδικασίας και στις έρευνες της Επιτροπής. Η συμφωνία μεταξύ της Επιτροπής και της οικείας επιχειρήσεως δεν έχει τον χαρακτήρα συμβάσεως· ούτε αποτελεί προϊόν εξαναγκασμού. Η επιχείρηση παρέχει αυτοβούλως τη συνεργασία της, η οποία όμως πρέπει να είναι ανεπιφύλακτη και πλήρης προκειμένου να της παρασχεθεί το ευεργέτημα της απαλλαγής.

86. Θα έπρεπε το Γενικό Δικαστήριο, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του περιεχομένου της εν λόγω υποχρέωσης, να έχει αποφανθεί εάν όντως η Επιτροπή είχε συμφωνήσει ότι η Deltafina δεν ήταν πλέον υποχρεωμένη να αποκρύπτει την αίτηση απαλλαγής της;

59 — Σκέψεις 152 έως 160 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

60 — Απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, C-510/11 P, Kone κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψεις 60 έως 62 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

61 — Βλ. σημείο 13 ανωτέρω.

62 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 43 απόφαση Erste Group Bank (σκέψη 281).

63 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 43 απόφαση Erste Group Bank (σκέψη 282).

87. Κατά την άποψή μου, όχι απαραίτητα.

88. Κατά την εξέταση του περιεχομένου της υποχρέωσης συνεργασίας, το Γενικό Δικαστήριο είχε πλήθος εναλλακτικών επιλογών. Θα μπορούσε να έχει αποφανθεί (όπως υποστήριξε η Επιτροπή) ότι δεν υπήρξε συμφωνία η οποία να απαλλάσσει την Deltafina από την υποχρέωση αποκρύψεως της αιτήσεως απαλλαγής της. Σε αυτή την περίπτωση θα συνέτρεχε πρόδηλη παράβαση της υποχρέωσης συνεργασίας, εκ μέρους της επιχείρησης. Χάριν πληρότητας, πάντως, προσθέτω ότι οποιαδήποτε επιχείρηση ευρισκόμενη στη θέση της Deltafina θα έπρεπε, προκειμένου να τεκμηριώσει την ύπαρξη τέτοιου είδους συμφωνίας, να προσκομίσει αποδεικτικό υλικό από το οποίο να προκύπτει ότι ελήφθη μια τέτοια απόφαση από τους ιεραρχικώς αρμοδίους εντός της Επιτροπής.

89. Πρέπει να υπομνησθεί ότι η Deltafina θα υποχρεωνόταν ενδεχομένως να καταβάλει πρόστιμο για μια σοβαρή παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού και ότι, δυνάμει της αρχής της ατομικής ευθύνης, ήταν υπεύθυνη για την παράβαση αυτή⁶⁴. Ωστόσο, για τους λόγους που αναλύονται στην εισαγωγή της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002⁶⁵, η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα να της χορηγήσει απαλλαγή από αυτή την ποινή. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή είχε επιβεβαιώσει την υπό όρους χορήγηση απαλλαγής στην Deltafina με την επιστολή της 6ης Μαρτίου 2002, την οποία υπέγραφε το μέλος της Επιτροπής που ήταν αρμόδιο για το χειρισμό των ζητημάτων ανταγωνισμού κατά τον χρόνο εκείνο. Υπό το πρίσμα των συγκεκριμένων στοιχείων, τυχόν δηλώσεις που έγιναν από έναν υπάλληλο στη διάρκεια μιας συναντήσεως ή σε μεταγενέστερη επικοινωνία δεν αποδεικνύουν πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η Επιτροπή συναίνεσε στη μεταρρύθμιση ενός ουσιώδους παράγοντα ο οποίος αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της συνεργασίας της επιχείρησης για τους σκοπούς του προγράμματος επιείκειας. Προκειμένου να αποδείξει ότι η Επιτροπή είχε συμφωνήσει στην αλλαγή των όρων της συμφωνίας για τους σκοπούς της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002, η οικεία επιχείρηση θα έπρεπε να είχε αποκτήσει επίσημη διαβεβαίωση από την Επιτροπή, η οποία να πιστοποιείται με την υπογραφή των ιεραρχικώς αρμοδίων. Ενδεχομένως μάλιστα με την υπογραφή του ίδιου ατόμου το οποίο βεβαίωσε την υπό όρους χορήγηση απαλλαγής (ή του αντικαταστάτη του). Τούτο συνιστά, κατ' εμέ, λογική συνέπεια της σημασίας που έχουν οι αποφάσεις οι οποίες εκδίδονται στο πλαίσιο του καθεστώτος επιείκειας, καθώς και της απαιτήσεως να υπάρχουν εγγυήσεις ότι τέτοιου είδους αποφάσεις αποτελούν αξιόπιστη βάση και παρέχουν στους αιτούντες την αναγκαία ασφάλεια ώστε να καθίσταται δυνατή η συνεπής εφαρμογή του προγράμματος επιείκειας. Τα εν λόγω στοιχεία θα εξέλιπαν σε περίπτωση που οποιοσδήποτε υπάλληλος της Επιτροπής είχε τη δυνατότητα να μεταρρυθμίζει τους όρους δυνάμει των οποίων χορηγείται απαλλαγή, δίχως έγκριση από την ιεραρχία της Επιτροπής.

90. Η Deltafina επικαλείται την πέμπτη περίπτωση του σημείου 12, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2006, σύμφωνα με την οποία μια επιχείρηση συνεργάζεται ειλικρινά, πλήρως, σε διαρκή βάση και με ταχύτητα από τη στιγμή που υποβάλλει την αίτηση και καθ' όλη τη διεξαγωγή των διοικητικών διαδικασιών της Επιτροπής, εφόσον, μεταξύ άλλων, δεν αποκαλύπτει την ύπαρξη ή το περιεχόμενο της αίτησής της προτού η Επιτροπή εκδώσει ανακοίνωση αιτιάσεων, εκτός αν έχει συμφωνηθεί διαφορετικά. Ωστόσο, η ανακοίνωση περί συνεργασίας του 2006 δεν τύγχανε εφαρμογής κατά τον κρίσιμο χρόνο και συνεπώς δεν θα υπεισέλθω σε λεπτομέρειες ως προς το πώς ακριβώς θα πρέπει να ερμηνεύεται η διατύπωση που χρησιμοποιείται σε διάταξη της.

64 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 43 απόφαση Erste Group Bank (σκέψη 77).

65 — Βλ. σημείο 11 ανωτέρω όπου και παρατίθενται οι λόγοι θεσπίσεως του προγράμματος επιείκειας.

91. Ακόμη και αν το Δικαστήριο είχε αποφανθεί ότι υφίστατο συμφωνία η οποία επέτρεπε τη γνωστοποίηση της αιτήσεως απαλλαγής, όπως υποστηρίζει η Deltafina, τούτο δεν σημαίνει ότι το Γενικό Δικαστήριο όφειλε κατ' ανάγκη να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι είχε εκπληρωθεί η υποχρέωση συνεργασίας στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002. Από το ευρύ φάσμα των παραμέτρων της υποχρέωσης συνεργασίας συνάγεται ότι το Γενικό Δικαστήριο, κατά τον δικαστικό του έλεγχο, μπορεί κάλλιστα να εντοπίσει άλλα στοιχεία της εν λόγω υποχρέωσης και να αποφανθεί εάν ο αιτών έχει ενεργήσει σύμφωνα με αυτά.

92. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο πρόταξε έναν υποθετικό συλλογισμό αναγνωρίζοντας στην Deltafina το τεκμήριο της αμφιβολίας, καθόσον έλαβε ως δεδομένο, χάριν υποθέσεως, ότι οι βασικοί κανόνες είχαν όντως συμφωνηθεί, όπως ισχυριζόταν η Deltafina⁶⁶. Παρά ταύτα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Deltafina είχε παραβεί την υποχρέωση συνεργασίας του σημείου 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002, δεδομένου ότι γνωστοποίησε την αίτηση απαλλαγής της στα λοιπά μέλη της συμπράξεως, δίχως να ενημερώσει προηγουμένως τις υπηρεσίες της Επιτροπής. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο εντόπισε έναν όρο της υποχρέωσης συνεργασίας, στον οποίο έκρινε ότι η Deltafina, αναμφίβολα, δεν ανταποκρίθηκε.

93. Ομολογουμένως, εάν το Γενικό Δικαστήριο είχε αποφανθεί ευθύς εξαρχής επί του ζητήματος κατά πόσον υφίστατο πράγματι συμφωνία η οποία απάλλασσε την Deltafina από την υποχρέωση αποκρύψεως της αιτήσεώς της, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση θα ήταν πληρέστερη. Ωστόσο, η απουσία μιας τέτοιας διαπιστώσεως επ' ουδενί πλήττει την αιτιολογία της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου.

94. Κατά την άποψή μου, η αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως είναι αρκούντως σαφής και κατανοητή ώστε να θεμελιώνει το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το Γενικό Δικαστήριο, και ως εκ τούτου, πληροί τις απαιτήσεις που ισχύουν για την αιτιολογία των δικαστικών αποφάσεων.

95. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε με σαφήνεια, πρώτον, ότι η Deltafina ουδέποτε ενημέρωσε την Επιτροπή σχετικά με την πρόθεσή της να προβεί στη γνωστοποίηση. Δεύτερον, ότι η Deltafina υπείχε υποχρέωση πλήρους συνεργασίας σε διαρκή βάση και όφειλε να ενεργεί χωρίς χρονοτριβή προκειμένου να επιδείξει πνεύμα ειλικρινούς συνεργασίας σύμφωνα με το σημείο 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002. Τρίτον, η Deltafina παρέβη αυτή την υποχρέωσή της, δεδομένου ότι παρέλειψε να ενημερώσει την Επιτροπή είτε εκ των προτέρων είτε αμέσως μετά τη γνωστοποίηση στην οποία προέβη. Τέταρτον, το ζήτημα εάν είχαν ή όχι συμφωνηθεί βασικοί κανόνες, όπως υποστήριξε η Deltafina, δεν θα μπορούσε να είναι αποφασιστικής σημασίας καθόσον δεν αμφισβητήθηκε το γεγονός ότι η Deltafina δεν ενημέρωσε δεόντως την Επιτροπή σχετικά με τη γνωστοποίηση στην οποία προέβη. Το γεγονός αυτό κατέστη γνωστό για πρώτη φορά κατά την ακρόαση ενώπιον του συμβούλου ακροάσεων, περίπου τρία χρόνια αργότερα.

96. Κατά την άποψή μου, το Γενικό Δικαστήριο διέκρινε ορθώς ότι η ουσία του βασικού λόγου ακυρώσεως που προέβαλε η Deltafina αφορούσε τη μη χορήγηση της απαλλαγής από τα πρόστιμα εκ μέρους της Επιτροπής, καθώς επίσης την έννοια και το περιεχόμενο της υποχρέωσης συνεργασίας στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002. Το Γενικό Δικαστήριο επ' ουδενί προέβη σε μη αποδεκτή ερμηνεία του συγκεκριμένου λόγου ακυρώσεως προσδίδοντας έμφαση στο γεγονός ότι Deltafina δεν ανταποκρίθηκε σε κάποιο συγκεκριμένο στοιχείο της σχετικής υποχρέωσης. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο δεν αντικατέστησε την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως με δική του.

⁶⁶ — Σκέψεις 164 έως 167 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

97. Το Γενικό Δικαστήριο προσδιόρισε, κατά την εξέταση του συγκεκριμένου λόγου ακυρώσεως, τα πραγματικά περιστατικά που είχε λάβει υπόψη της η Επιτροπή. Ομολογουμένως, το Γενικό Δικαστήριο εστίασε στο γεγονός ότι η Deltafina παρέλειψε να ενημερώσει αμέσως την Επιτροπή σχετικά με τη γνωστοποίηση. Ωστόσο, το γεγονός αυτό συνιστά κρίσιμη περίσταση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Ακολούθως, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε την έννοια της υποχρεώσεως συνεργασίας του σημείου 11, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002, όπως έπραξε και η Επιτροπή⁶⁷. Θεωρώ, επομένως, ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν στήριξε την απόφασή του σε κάποιον νέο λόγο που δεν αποτελούσε ήδη μέρος της προσβαλλομένης αποφάσεως.

98. Η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως συνιστά στοιχείο του δικαιώματος άμυνας το οποίο αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης⁶⁸. Ο δικαστής πρέπει να τηρεί τη συγκεκριμένη αρχή, ιδίως δε, όταν επιλύει διαφορά στηριζόμενος σε λόγο τον οποίο έλαβε υπόψη του αυτεπαγγέλτως⁶⁹. Ως εκ τούτου, για να πληρούνται οι επιταγές που συνδέονται με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, πρέπει οι διάδικοι να γνωρίζουν και να μπορούν να συζητήσουν κατ' αντιμωλία τόσο τα πραγματικά όσο και τα νομικά στοιχεία τα οποία έχουν αποφασιστική σημασία για την έκβαση της διαδικασίας⁷⁰.

99. Σεβάστηκε το Γενικό Δικαστήριο τα δικαιώματα άμυνας της Deltafina;

100. Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου αφορούσε την έννοια και το περιεχόμενο της υποχρεώσεως συνεργασίας. Τα δύο αυτά ζητήματα εντάσσονται στο πλαίσιο των βασικών λόγων ακυρώσεως που πρόβαλε η Deltafina, οπότε αυτή είχε σαφώς τη δυνατότητα να εκθέσει πρωτοδικώς τις απόψεις της επί του συνόλου των κρίσιμων νομικών και πραγματικών ζητημάτων.

101. Επιπροσθέτως, το Γενικό Δικαστήριο δεν επέλυσε τη διαφορά στηριζόμενο σε νέο λόγο ακυρώσεως τον οποίο έλαβε υπόψη του αυτεπαγγέλτως. Αντιθέτως, (i) απαρίθμησε τους λόγους ακυρώσεως που πρόβαλε η Deltafina· (ii) εντόπισε τα σχετικά σημεία στην προσβαλλόμενη απόφαση· και (iii) ερμήνευσε την υποχρέωση συνεργασίας στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002. Επί των ζητημάτων αυτών, η Deltafina υπέβαλε τόσο έγγραφες όσο και προφορικές παρατηρήσεις. Κατά συνέπεια, δεν υπήρξε προσβολή του δικαιώματος άμυνας της Deltafina· και, ως εκ τούτου, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος.

Δεύτερος λόγος αναιρέσεως: παράβαση των δικονομικών κανόνων που αφορούν τη λήψη μαρτυρικών καταθέσεων

102. Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως αφορά την εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου εξέταση του αποδεικτικού υλικού σχετικά με τους υποτιθέμενους βασικούς κανόνες που φέρεται να συμφωνήθηκαν κατά τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002· συγκεκριμένα, τίθεται το ζήτημα εάν αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία προσκομίστηκαν νομότυπα· και κατά πόσον εθίγη το δικαίωμα της Deltafina σε δίκαιη δίκη.

Συνοπτική παρουσίαση των επιχειρημάτων των διαδίκων

103. Η Deltafina υποστηρίζει ότι η λήψη των μαρτυρικών καταθέσεων πρέπει να διενεργείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου. Στην επ' ακροατηρίου συζήτηση της 29ης Σεπτεμβρίου 2010, κατά παράβαση αυτών των διατάξεων, το Γενικό Δικαστήριο έλαβε υπόψη του τις καταθέσεις δύο μαρτύρων, του T. Reher (νομικού συμβούλου της Deltafina) και του D. Van Erps (του αρμόδιου για τον φάκελο υπαλλήλου της Επιτροπής). Αμφότεροι οι μάρτυρες

67 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 431 επ. στο προοίμιο της προσβαλλομένης αποφάσεως.

68 — Απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2009, C-89/08, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ. (Συλλογή 2009, σ. I-11245, σκέψη 50). Βλ. επίσης απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P, Επιτροπή κατά Kadi (σκέψεις 97 και 98).

69 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 68 απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ. (σκέψη 54).

70 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 68 απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ. (σκέψη 56). Βλ. επίσης απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013, C-276/11 P, Viega κατά Επιτροπής (σκέψη 35).

κατέθεσαν σχετικά με τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002, ιδίως δε αναφορικά με την υποτιθέμενη συμφωνία επί των βασικών κανόνων. Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο δεν είχε διατάξει αποδείξεις δυνάμει του άρθρου 65 του Κανονισμού Διαδικασίας του, ούτε είχε εκδώσει διατάξεις για την κλήτευση των μαρτύρων κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 68 του ιδίου Κανονισμού. Επιπλέον, δεν τηρήθηκαν πρακτικά της καταθέσεως του T. Reher (ενώ το περιεχόμενο της καταθέσεως του D. Van Erps ενσωματώθηκε στο κείμενο της αποφάσεως)⁷¹. Τα πρακτικά της επ' ακροατηρίου συζητήσεως που διεξήχθη ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου περιγράφουν τις μαρτυρικές καταθέσεις ως «ανταλλαγή απόψεων».

104. Στηριζόμενο στη μαρτυρική κατάθεση του D. Van Erps, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Deltafina δεν εξέφρασε, ούτε κατά τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002 ούτε στην τηλεφωνική συνομιλία που ακολούθησε μεταξύ του D. Van Erps και του R. Jacchia (ενός άλλου νομικού συμβούλου της Deltafina), με σαφήνεια την πρόθεσή της να προβεί από μόνη της στη γνωστοποίηση της αιτήσεως απαλλαγής της κατά την επικείμενη συνάντηση της ΑΡΤΙ. Εάν η Επιτροπή γνώριζε την πρόθεση της Deltafina σχετικά με τις επικείμενες αποκαλύψεις, δεν θα είχε συναινέσει. Παρά ταύτα, το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε κατάθεση του R. Jacchia αναφορικά με τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, καίτοι αυτός παρίστατο στην ακροαματική διαδικασία.

105. Κατά την Deltafina, κακώς το Γενικό Δικαστήριο προσέδωσε μεγαλύτερη βαρύτητα στην προφορική κατάθεση την οποία έδωσε ο D. Van Erps οκτώ περίπου έτη μετά τα σχετικά πραγματικά περιστατικά, και όχι στα πρακτικά τα οποία είχε κρατήσει, κατά τον κρίσιμο χρόνο, ο R. Jacchia σε σχέση με την επικοινωνία του με τις υπηρεσίες της Επιτροπής. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο προσέβαλε τα δικαιώματα της Deltafina τα οποία κατοχυρώνονται στο άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, της ΕΣΔΑ και στο άρθρο 47 του Χάρτη, δηλαδή το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και τη δυνατότητα προσκομίσεως αποδεικτικών στοιχείων προς ενδυνάμωση της άμυνάς της. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, σε πλάνη περί το δίκαιο.

106. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως θα πρέπει να απορριφθεί.

107. Κατά την Επιτροπή, ούτε ο D. Van Erps ούτε ο T. Reher κατέθεσαν ως μάρτυρες. Αντιθέτως, ανέπτυξαν παρατηρήσεις ως εκπρόσωποι των διαδίκων κατά τη διαδικασία. Μολονότι, κατ' αρχήν, μόνον οι δικηγόροι και οι εκπρόσωποι των διαδίκων (όπως προσδιορίζονται στην εντολή δικαστικής εκπροσωπήσεως) δύνανται να αναπτύξουν προφορικές παρατηρήσεις, εντούτοις και άλλα άτομα μπορούν να ακουστούν από το Δικαστήριο, κατόπιν της σύμφωνης γνώμης των διαδίκων. Η πρακτική αυτή διευκολύνει τη διαδικασία δεδομένου ότι επιτρέπει στο Δικαστήριο να λάβει πληροφορίες απευθείας από τα άτομα που γνωρίζουν εξ ιδίας αντιλήψεως κρίσιμα περιστατικά και πληροφορίες, και έτσι δεν αναγκάζονται οι δικηγόροι και οι εκπρόσωποι των διαδίκων να ζητούν διαρκώς οδηγίες από ειδικούς, οσάκις εξετάζονται τεχνικά ή περίπλοκα ζητήματα πραγματικών περιστατικών. Πρόκειται για μια αποδεκτή πρακτική επί της οποίας ουδέποτε επέβαλε κυρώσεις το Δικαστήριο.

108. Ακόμη και εάν γίνει δεκτό ότι ο T. Reher και ο D. Van Erps κατέθεσαν ως μάρτυρες, η αιτίαση της Deltafina θα πρέπει, κατά την Επιτροπή, να κριθεί είτε απαράδεκτη είτε αβάσιμη, καθόσον κατά τον κρίσιμο χρόνο της δίκης ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, η Deltafina δεν διατύπωσε αντιρρήσεις. Επιπλέον, η Deltafina ουδέποτε ζήτησε από το Γενικό Δικαστήριο την ακρόαση του R. Jacchia (ο οποίος μάλιστα εμφανιζόταν ως νομικός σύμβουλος της Deltafina).

71 — Βλ. σκέψη 159 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

109. Σε κάθε περίπτωση, το Γενικό Δικαστήριο διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως αναφορικά με τη βαρύτητα την οποία προσδίδει στο ενώπιον του προσκομιζόμενο αποδεικτικό υλικό και υπό την έννοια αυτή η εκτίμησή του δεν μπορεί να ανατραπεί στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως. Ακόμη και αν το Δικαστήριο κρίνει ότι τα επιχειρήματα της Deltafina είναι επαρκώς θεμελιωμένα, υπό το πρίσμα των λοιπών αποδεικτικών στοιχείων και των πραγματικών περιστατικών τα οποία εξέτασε το Γενικό Δικαστήριο, η έκβαση της διαδικασίας θα ήταν η ίδια.

Ανάλυση

110. Η αιτίαση ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση βαρύνεται με πλάνη περί το δίκαιο διότι το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε σε αποδεικτικό υλικό που προσκομίσθηκε κατά παραβίαση του Κανονισμού Διαδικασίας, δεν μπορεί να καταλήξει στην αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, παρά μόνον εάν η Deltafina αποδείξει διαδικαστικής πλημμέλεια η οποία θίγει τα συμφέροντά της⁷².

111. Δυνάμει του άρθρου 65 του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη λήψη μέτρων διεξαγωγής αποδείξεων υπό τη μορφή προφορικών μαρτυρικών καταθέσεων. Το άρθρο 68, παράγραφος 1, προβλέπει ότι το Γενικό Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα, είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων, να διατάξει την απόδειξη ορισμένων πραγματικών περιστατικών με μάρτυρες. Οι σχετικές μαρτυρικές καταθέσεις δίνονται ενόρκως.

112. Αν δεν χρησιμοποιηθεί το απομαγνητοφωνημένο κείμενο της προφορικής διαδικασίας⁷³, είναι αδύνατο να καταγραφεί τι ακριβώς διημείφθη κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Ωστόσο, τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά δεν τίθενται υπό αμφισβήτηση. Ο T. Reher και ο D. Van Erps συμμετείχαν στη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002 και κατέθεσαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου τις απόψεις τους αναφορικά με την εν λόγω συνάντηση. Στα πρακτικά της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 29ης Σεπτεμβρίου 2010, η ανωτέρω διαδικασία περιγράφεται ως «ανταλλαγή απόψεων». Αντιθέτως, ο R. Jacchia δεν ανέπτυξε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προφορικές παρατηρήσεις ούτε ως προς τη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002 ούτε ως προς την επακόλουθη τηλεφωνική του επικοινωνία με τον D. Van Erps, στις 22 Μαρτίου 2002. Το Γενικό Δικαστήριο άκουσε όμως την άποψη του D. Van Erps αναφορικά με την εν λόγω τηλεφωνική συνομιλία⁷⁴. Ούτε η Deltafina ούτε η Επιτροπή υπέβαλαν αιτήματα κλητεύσεως και λήψεως μαρτυρικών καταθέσεων και το

72 — Απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-199/99 P, Corus UK κατά Επιτροπής (Συλλογή 2003, σ. I-11177, σκέψη 30).

73 — Ο ισχύων Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου δεν προβλέπει τη δυνατότητα προσβάσεως των διαδίκων στα μαγνητοφωνημένα πρακτικά ή στο απομαγνητοφωνημένο κείμενο της προφορικής διαδικασίας. Το άρθρο 63 επιτρέπει απλώς στους διαδίκους να λαμβάνουν γνώση των πρακτικών της συναντήσεως στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου και να λαμβάνουν αντίγραφα με δικά τους έξοδα. Το άρθρο 68, παράγραφος 6 (το οποίο παρέχει στη Γραμματεία τη δυνατότητα να τηρεί πρακτικά στα οποία καταγράφεται η κατάθεση κάθε μάρτυρα), εφαρμόζεται μόνον οσάκις το Γενικό Δικαστήριο έχει διατάξει, βάσει του άρθρου 68, παράγραφος 1, τη διεξαγωγή αποδείξεων για συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, κάτι το οποίο δεν συνέβη στην υπό κρίση υπόθεση. Το άρθρο 85 του ισχύοντος Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου προβλέπει ότι: «Ο πρόεδρος μπορεί, κατόπιν δεόντως αιτιολογημένης αιτήσεως, να επιτρέψει σε διάδικο ή σε κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού ενδιαφερόμενο ο οποίος μετέσχε στην έγγραφη ή την προφορική διαδικασία να ακούσει, σε χώρο του Δικαστηρίου, την ηχητική εγγραφή της επ' ακροατηρίου συζητήσεως στη γλώσσα που χρησιμοποίησε ο ομιλητής κατά τη συζήτηση αυτή». Το αναθεωρημένο σχέδιο του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου (επί του παρόντος βρίσκεται ενώπιον του Συμβουλίου προς εξέταση και είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%207795%202014%20INIT>) περιέχει πλέον νέο άρθρο 115 το οποίο αναπαράγει επί λέξει το άρθρο 85 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και το οποίο θα επιτρέπει πλέον (εφόσον τεθεί σε ισχύ) στους διαδίκους, εάν το κρίνουν αναγκαίο, να ζητούν την ακρόαση της ηχητικής εγγραφής της επ' ακροατηρίου συζητήσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου σε υποθέσεις όπως η προκείμενη. Ωστόσο, σε κανέναν από τους δύο Κανονισμούς Διαδικασίας δεν υφίσταται διάταξη η οποία να εξουσιοδοτεί το Δικαστήριο να απαιτήσει την πρόσβαση σε μαγνητοφωνημένα πρακτικά ή απομαγνητοφωνημένο κείμενο της επ' ακροατηρίου συζητήσεως που διεξήχθη ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, στο πλαίσιο μιας αιτήσεως αναιρέσεως.

74 — Βλ. σκέψη 159 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

Γενικό Δικαστήριο δεν προέβη αυτεπαγγέλτως στην έκδοση σχετικών διατάξεων. Επίσης, το Γενικό Δικαστήριο, δεν διέταξε τη λήψη μέτρων για τη διεξαγωγή αποδείξεων δυνάμει του άρθρου 65 του Κανονισμού Διαδικασίας του. Οι δηλώσεις του T. Reher και του D. Van Erps δεν έχουν γίνει, κατά τα φαινόμενα, ενόρκως⁷⁵.

113. Κατά πάγια νομολογία, το Γενικό Δικαστήριο διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως όταν κρίνει αν συντρέχει ανάγκη συμπληρώσεως των πληροφοριακών στοιχείων που διαθέτει⁷⁶.

114. Εκτιμώ ότι, κατά τη διάρκεια της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, ο T. Reher και ο D. Van Erps, πιθανώς, κλήθηκαν να συνδράμουν το Γενικό Δικαστήριο. Ούτε η Deltafina ούτε η Επιτροπή διατύπωσαν αντιρρήσεις κατά την προφορική διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου αναφορικά με τις καταθέσεις τους. Ουδείς εκ των διαδίκων ισχυρίστηκε ότι υπήρξε προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, προβάλλοντας ότι ο T. Reher και ο D. Van Erps κατέθεσαν άνευ κλητεύσεως και κατά παράβαση του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου. Ούτε υφίσταται οποιαδήποτε καταγραφή στα πρακτικά της ακροαματικής διαδικασίας από την οποία να συνάγεται ότι κάποιος από τους διαδίκους διατύπωσε οποιαδήποτε αιτίαση σχετικά με το γεγονός ότι απορρίφθηκε η δυνατότητα προσβολής των εν λόγω μαρτυρικών καταθέσεων. Αυτό το οποίο διαφαίνεται είναι ότι, κατά τον χρόνο εκείνο, αμφότεροι οι διάδικοι αποδέχθηκαν αδιαμαρτύρητα την προσέγγιση του Γενικού Δικαστηρίου.

115. Η ακριβής συνεισφορά των καταθέσεων του T. Reher και του D. Van Erps, όσον αφορά την συμπλήρωση των πληροφοριακών στοιχείων που διέθετε ήδη το Γενικό Δικαστήριο, παραμένει ασαφής. Δεν αμφισβητείται ότι δεν ήσαν μάρτυρες υπό τη στενή έννοια του όρου. Ωστόσο, από πουθενά δεν προκύπτει ότι εισέφεραν στο Γενικό Δικαστήριο κάποιο νέο πληροφοριακό στοιχείο ή ότι αποσαφήνισαν τα ήδη υπάρχοντα στον φάκελο στοιχεία της δικογραφίας. Κατά την άποψή μου, τα πληροφοριακά στοιχεία τα οποία προσκόμισαν δεν εμπίπτουν στην ανεπίληπτη κατηγορία την οποία περιγράφει η Επιτροπή με τα επιχειρήματά της. Η εν λόγω κατηγορία καλύπτει καταστάσεις κατά τις οποίες το Δικαστήριο αντιμετωπίζει ένα απολύτως εξειδικευμένο ζήτημα και –συχνά κατόπιν προτροπής του ιδίου του Δικαστηρίου– οι τεχνικοί σύμβουλοι που συμπαρίστανται με τις αντίστοιχες ομάδες των νομικών συμβούλων καλούνται να απαντήσουν απευθείας στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου. Η συγκεκριμένη πρακτική διευκολύνει τη διαδικασία, καθόσον αποφεύγεται η (ενίοτε μανιώδης) ανταλλαγή ψιθύρων μεταξύ του τεχνικού συμβούλου και του συνηγόρου που λαμβάνει οδηγίες τις οποίες ακολούθως αναπαράγει ενώπιον του Δικαστηρίου ως πληροφοριακά στοιχεία εκ μέρους του τεχνικού συμβούλου. Υπό αυτές τις περιστάσεις, είναι πράγματι απολύτως λογικό εκ μέρους του Δικαστηρίου να θέτει τα ερωτήματά του απευθείας στους τεχνικούς συμβούλους και να λαμβάνει απαντήσεις απευθείας από αυτούς.

116. Ωστόσο, στην υπό κρίση περίπτωση, τόσο ο T. Reher όσο και ο D. Van Erps κατέθεσαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου πληροφοριακά στοιχεία τα οποία αφορούσαν πραγματικά περιστατικά και τη δική τους ερμηνεία επ' αυτών, ήτοι: (i) εάν είχαν συμφωνηθεί βασικοί κανόνες στη συνάντηση της 14ης Μαρτίου 2002· (ii) εάν η Επιτροπή είχε συναινέσει στη γνωστοποίηση της αιτήσεως απαλλαγής της Deltafina· (iii) εάν η συγκεκριμένη συμφωνία είχε επιβεβαιωθεί στην επικοινωνία που ακολούθησε· και (iv) εάν η Deltafina ενημέρωσε εκ των προτέρων την Επιτροπή σχετικά με την πρόθεσή της να γνωστοποιήσει την αίτηση απαλλαγής της κατά τη συνάντηση της ΑΡΤΙ. Τα τρία πρώτα πραγματικά

75 — Η συγκεκριμένη άποψή μου στηρίζεται (i) στην απουσία διατάξεως κλητεύσεως μαρτύρων δυνάμει του άρθρου 68 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου· (ii) στην απουσία οποιουδήποτε πρακτικού μαρτυρικής καταθέσεως βάσει του άρθρου 68, παράγραφος 6, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου και (iii) στην απουσία οποιασδήποτε καταγραφής, στα πρακτικά της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, σε οιαδήποτε μορφής όρκου ο οποίος να δόθηκε είτε από τον T. Reher είτε από τον D. Van Erps.

76 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 34 απόφαση Der Grüne Punkt (σκέψεις 163 και 164).

περιστατικά ετίθεντο υπό αμφισβήτηση⁷⁷ (εξ όσων αντιλαμβάνομαι, η απάντηση στο τέταρτο ζήτημα ήταν ομόφωνα και σύμφωνα με την κοινή λογική αρνητική)⁷⁸. Κανένα εξ αυτών δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως, αυτό που εγώ τουλάχιστον θα αποκαλούσα, πληροφοριακό στοιχείο τεχνικής φύσεως.

117. Από τις έγγραφες παρατηρήσεις που υπέβαλαν οι διάδικοι πρωτοδίκως συνάγεται με σαφήνεια ότι ως προς τα τρία πρώτα στοιχεία πραγματικών περιστατικών, υπήρξε αντιδικία. Δεν αντιλαμβάνομαι για ποιον λόγο το Γενικό Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να έχει προβεί στη λήψη μαρτυρικών καταθέσεων, είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων. Η συγκεκριμένη ενέργεια θα προσέφερε, ενδεχομένως, στην Deltafina τη δυνατότητα να προσδώσει ξεκάθαρο ρόλο στον νομικό της σύμβουλο, R. Jacchia, ο οποίος είχε εξουσιοδοτηθεί να παρίσταται ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (και πράγματι το έπραξε), αλλά ταυτόχρονα είχε, δυνητικά, τη δυνατότητα να παράσχει κρίσιμα αποδεικτικά στοιχεία ως προς την επικοινωνία του με τις υπηρεσίες της Επιτροπής κατά το χρονικό διάστημα που προηγήθηκε της συναντήσεως της ΑΡΤΙ. (Διακόπτω το συλλογισμό μου για να επισημάνω ότι δυσκολεύομαι να κατανοήσω πώς η Deltafina ανέμενε, όπως η ίδια υποστηρίζει, να αποδοθεί και δεύτερος ρόλος στο ίδιο άτομο, ώστε να καταθέσει ως μάρτυρας στην ίδια ακροαματική διαδικασία όπου εμφανιζόταν ως συνήγορος.)

118. Οσάκις υφίστανται αμφισβητούμενα ζητήματα πραγματικών περιστατικών τα οποία είναι κρίσιμα για την έκβαση μιας υποθέσεως, η ορθή πορεία που πρέπει να ακολουθηθεί είναι να ληφθούν υπόψη οι μαρτυρικές καταθέσεις που δόθηκαν σύμφωνα με όσα προβλέπονται στον Κανονισμό Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, ένας εκ των σκοπών του οποίου είναι και η διασφάλιση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη. Για τον λόγο αυτό, εκτιμώ ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε διαδικαστική πλημμέλεια ως προς τον τρόπο που δόθηκαν οι καταθέσεις του T. Reher και του D. Van Erps.

119. Εθίγησαν τα συμφέροντα της Deltafina από τη συγκεκριμένη διαδικαστική πλημμέλεια;

120. Το γεγονός ότι η Deltafina ουδέποτε ενημέρωσε την Επιτροπή ότι είχε προβεί σε γνωστοποίηση της αιτήσεως απαλλαγής της προς τα λοιπά μέλη της συμπράξεως, είτε πριν είτε μετά τη συνάντηση της ΑΡΤΙ, δεν επιδέχεται αμφισβήτησεως⁷⁹. Επιπλέον, προκειμένου να αποφανθεί ότι η Deltafina δεν προειδοποίησε εγκαίρως την Επιτροπή σχετικά με την πρόθεσή της να προβεί στην εν λόγω γνωστοποίηση, το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε σε έγγραφα της δικογραφίας, περιλαμβανομένων των πρακτικών που τηρήθηκαν κατά το χρόνο της συναντήσεως της 14ης Μαρτίου 2002 και της τηλεφωνικής συνομιλίας της 22ας Μαρτίου 2002⁸⁰. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο δεν χρειαζόταν να προστρέξει στις δηλώσεις που έγιναν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση από τον T. Reher και τον D. Van Erps⁸¹, ούτως ώστε να διαπιστώσει την εκ μέρους της Deltafina παράβαση της υποχρεώσεως συνεργασίας της στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002⁸².

121. Συνάγεται συνεπώς, εκ των ανωτέρω, ότι τα συμφέροντα της Deltafina δεν εθίγησαν από τη διαδικαστική πλημμέλεια στην οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη του τις καταθέσεις των T. Reher και D. Van Erps, ότι το δικαίωμα της Deltafina σε δίκαιη δίκη δεν προσβλήθηκε και ότι, υπό την έννοια αυτή, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν βαρύνεται με πλάνη περί το δίκαιο. Κατά συνέπεια, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος.

77 — Βλ. ιδίως, τα σημεία 89 έως 97 των πρακτικών της επ' ακροατηρίου συζήτησεως.

78 — Βλ., σκέψη 138 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

79 — Σκέψη 138 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

80 — Σκέψεις 152 και 153 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

81 — Σκέψεις 155 και 159 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

82 — Σκέψη 160 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

Τέταρτος λόγος αναιρέσεως: παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως κατά τον υπολογισμό της μείωσης του προστίμου που επιβλήθηκε στην Deltafina

122. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, η Deltafina προέβαλε για πρώτη φορά το επιχείρημα ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως. Ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως της Deltafina ενώπιον του Δικαστηρίου προβάλλεται επικουρικώς· ζητείται από το Δικαστήριο να αναιρέσει την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου και να μειώσει περαιτέρω, και μάλιστα σημαντικά, το πρόστιμο, το οποίο είχε ήδη μειωθεί κατά 50 % λόγω της συνεργασίας της Deltafina με την Επιτροπή κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Προς στήριξη του λόγου αυτού, η Deltafina ισχυρίζεται ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον απέρριψε ως απαράδεκτο τον νέο αυτό λόγο, δυνάμει του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου⁸³.

Συνοπτική παρουσίαση των επιχειρημάτων των διαδίκων

123. Η Deltafina υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν εμποδίζεται να εξετάσει νέους λόγους οι οποίοι προβλήθηκαν στην επ' ακροατηρίου συζήτηση και αφορούν τον υπολογισμό προστίμων, καθόσον ζητήματα τέτοιας φύσεως εμπίπτουν στα όρια της πλήρους δικαιοδοσίας του σε ζητήματα επιβολής ποινών⁸⁴. Επιπλέον, η άρνηση του Γενικού Δικαστηρίου να αποφανθεί επί του νέου λόγου που προέβαλε η Deltafina εκτιμάται ως ιδιαίτερα ανεπιεικής, δεδομένου ότι η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Nintendo⁸⁵, την οποία επικαλείται η Deltafina, δημοσιεύθηκε μετά το πέρας της έγγραφης διαδικασίας.

124. Η Deltafina υποστηρίζει ότι η συνεισφορά της στη διοικητική διαδικασία υπερτερούσε έναντι της συνεισφοράς της Dimon Italia σε δύο σημεία: (i) η συνεισφορά της Deltafina ήταν ιδιαιτέρως ποιοτική· και (ii) η Deltafina ήταν η πρώτη επιχείρηση που συνεργάστηκε με την Επιτροπή. Κατά συνέπεια, χορηγώντας η Επιτροπή την ίδια ποσοστιαία μείωση προστίμου τόσο στην Deltafina όσο και στην Dimon Italia, υπέπεσε σε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως.

125. Κατά την Επιτροπή, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως είναι προδήλως αβάσιμος. Η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως όπως καθορίζεται στην απόφαση Nintendo δεν αποτελεί νέο νομικό ή πραγματικό στοιχείο το οποίο κατέστη γνωστό κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Κατά πάγια νομολογία, η δικαστική απόφαση που επικυρώνει νόμο ο οποίος ίσχυε κατά το χρόνο ασκήσεως της προσφυγής ακυρώσεως δεν συνιστά νέο στοιχείο ικανό να δικαιολογήσει την προβολή νέου λόγου ακυρώσεως⁸⁶. Η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως επί της μείωσης των προστίμων δεν εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στη Nintendo⁸⁷. Επιπλέον, οι υποθέσεις της Deltafina και της Dimon Italia δεν αποτελούν συγκρίσιμες περιπτώσεις και, ως εκ τούτου, ορθώς αντιμετωπίστηκαν διαφορετικά. Στην περίπτωση της Deltafina, η Επιτροπή ανακάλεσε την απαλλαγή (η οποία είχε χορηγηθεί υπό όρους) και αποφάσισε την επιβολή προστίμου. Το συγκεκριμένο πρόστιμο στη συνέχεια μειώθηκε κατά 50 % καθόσον, σε κάθε περίπτωση, διαπιστώθηκε η ύπαρξη κάποιου είδους συνεργασίας. Στην Dimon Italia ουδέποτε χορηγήθηκε απαλλαγή από το πρόστιμο, αλλά η Επιτροπή μείωσε το πρόστιμό της κατά 50 % διότι συνεργάστηκε στις έρευνες της Επιτροπής.

83 — Σκέψη 310 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

84 — Η Deltafina επικαλείται την απόφαση της 7ης Ιουνίου 2011, T-217/06, Arkema France κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-2593, στο εξής: απόφαση Arkema).

85 — Απόφαση της 30ής Απριλίου 2009, T-13/03, Nintendo και Nintendo of Europe κατά Επιτροπής (Συλλογή 2009, σ. II-947, στο εξής: απόφαση Nintendo).

86 — Απόφαση της 1ης Απριλίου 1982, 11/81, Dürbeck κατά Επιτροπής (Συλλογή 1982, σ. 1251, σκέψη 17).

87 — Βλ. για παράδειγμα την απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1997, T-106/95, FFSA κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. II-229, σκέψη 57, στο εξής: απόφαση FFSA).

Ανάλυση

126. Κατά την άποψή μου, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε ότι ο νέος λόγος που προέβαλε η Deltafina, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ήταν απαράδεκτος.

127. Πρώτον, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως δεν είναι νέα. Αποτελεί μία εκ των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης⁸⁸. Δεύτερον, κατά πάγια νομολογία, εμπίπτει εντός του πλαισίου της πλήρους δικαιοδοσίας του Γενικού Δικαστηρίου η δυνατότητά του να αποφαινεται επί του ύψους του προστίμου που επιβάλλεται σε επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως του δικαίου της Ένωσης και η άσκηση της εν λόγω δικαιοδοσίας του ως προς τον καθορισμό αυτών των προστίμων δεν μπορεί να καταλήγει στη διακριτική μεταχείριση επιχειρήσεων οι οποίες συμμετείχαν σε μια σύμπραξη⁸⁹. Τρίτον, είναι επίσης σαφές ότι, κατά την αξιολόγηση της συνεργασίας που παρέχεται από επιχειρήσεις κατά τη διοικητική διαδικασία που έχει εκκινήσει αναφορικά με μια απαγορευμένη συμφωνία, η Επιτροπή οφείλει να συμμορφώνεται με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία, σύμφωνα με πάγια νομολογία, παραβιάζεται οσάκις συγκρίσιμες καταστάσεις αντιμετωπίζονται διαφορετικά ή διαφορετικές καταστάσεις αντιμετωπίζονται παρόμοια, εκτός και αν η διαφορετική αντιμετώπιση δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους⁹⁰. Τέταρτον, σε διάφορες περιστάσεις, το Δικαστήριο είχε ήδη τη δυνατότητα να εξετάσει τις απόψεις των επιχειρήσεων οι οποίες υποστήριξαν ότι δικαιούνται μεγαλύτερης μείωσης του προστίμου για τη συνεργασία τους, με την αιτιολογία ότι δεν αμφισβήτησαν την παράβαση ή διότι ήταν οι πρώτες που αποκάλυψαν μια σύμπραξη στην Επιτροπή σύμφωνα με το πρόγραμμα επιείκειας⁹¹.

128. Στο πλαίσιο αυτό, δεν δέχομαι ότι η απόφαση Nintendo ανέδειξε κάποιο νέο νομικό στοιχείο. Όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, η επιβεβαίωση μιας υφιστάμενης νομικής αρχής δεν συνιστά νέο νομικό ή πραγματικό στοιχείο κατά την έννοια του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

129. Διαφωνώ επίσης και με την ερμηνεία την οποία αποδίδει η Deltafina στην απόφαση Arkema του Γενικού Δικαστηρίου⁹². Στην εν λόγω απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν ήταν αναγκαίο να εξεταστεί εάν η επιχειρηματολογία του αναιρεσείοντος αποτελούσε νέο λόγο, δεδομένου ότι αυτή η επιχειρηματολογία ήταν προδήλως αβάσιμη. Το Γενικό Δικαστήριο *ουδέποτε* αποφάνθηκε ότι δεν εμποδίζεται να εξετάσει ένα νέο λόγο ακυρώσεως οσάκις τίθεται το ζήτημα της πλήρους δικαιοδοσίας του αναφορικά με τον καθορισμό των προστίμων.

130. Συνεπώς, καταλήγω ότι ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως της Deltafina είναι απαράδεκτος.

Επί των δικαστικών εξόδων

131. Σύμφωνα με τη συνδυαστική ερμηνεία των άρθρων 137, 138, 140 και 184 του Κανονισμού Διαδικασίας, η Deltafina, ως ηττηθείς διάδικος στο σύνολο των λόγων αναιρέσεως, θα πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

88 — Βλ. απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, C-127/07, Société Arcelor Atlantique et Lorraine κ.λπ. (Συλλογή 2008, σ. I-9895, σκέψη 23 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

89 — Απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2007, C-411/04 P, Salzgitter Mannesmann κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. I-959, σκέψη 68 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

90 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 89 απόφαση Salzgitter Mannesmann κατά Επιτροπής (σκέψεις 68 έως 72 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

91 — Βλ., για παράδειγμα, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 43 απόφαση Dansk Rørindustri (σκέψεις 407 έως 414) και (στη νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου) προαναφερθείσα στην υποσημείωση 87 απόφαση FFSA (σκέψη 57).

92 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 84 (σκέψεις 247 έως 250).

Πρόταση

132. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο:

- να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως, και
- να καταδικάσει την Deltafina στα δικαστικά έξοδα.